

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 7. augustil 2018¹

Liidetud kohtuasjad C-325/18 PPU ja C-375/18 PPU

Hampshire County Council
versus
C.E.,
N.E.

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Court of Appeal (apellatsioonikohus, Iirimaa))

Eelotsuse kiirmenetlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Määrus (EÜ) nr 2201/2003 – Kohtualluvus ning kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades – Suhe rahvusvahelise lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise Haagi konventsiooniga – Täidetavaks tunnustamise taotlus – Kaebus – Selle määruskaebuse esitamise tähtaeg – Pikendatavus – Õigus tõhusale kohtulikule kaitsesele – Ulatus – Kohtuotsuse täitmine enne selle kohtuotsuse täidetavaks tunnustamise kohtumääruse kättetoimetamist asjaomastele vanematele – Täidetavaks tunnustamise määruse peale esitatava määruskaebuse soovitava toime säilimine – Esialgse õiguskaitse kohaldamine

Sisukord

I. Sissejuhatus	3
II. Õiguslik raamistik	3
A. Rahvusvaheline ja liidu õigus	3
1. Haagi konventsioon	3
2. Määrus nr 2201/2003	4
B. Iirimaa õigus	8
III. Vaidluse taust	8
IV. Menetlus Euroopa Kohtus ja eelotsuse küsimused	12
V. Õiguslik hinnang	12

¹ Algkeel: prantsuse.

A. Eelotsusetaotluste vastuvõetavus	12
B. Esimene küsimus kohtuasjas C-325/18 PPU	13
1. Võimalus nõuda vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse täidetavaks tunnistamist määruse nr 2201/2003 alusel, olenemata Haagi menetlusest	14
2. Võimatus taotleda määruse nr 2201/2003 alusel niisuguse kohtumääruse täidetavaks tunnistamist, milles nõutakse lapse tagasitoomist ja mis ei ole seotud vanemliku vastutusega ..	16
3. Vahejärelalus	17
C. Teine ja kolmas küsimus kohtuasjas C-325/18 PPU ning küsimus kohtuasjas C-375/18 PPU	18
1. Tähtaeg (teine ja kolmas eelotsuse küsimus kohtuasjas C-325/18 PPU)	18
a. Sissejuhatavad märkused	18
b. Võimalus pikendada määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 ette nähtud tähtaega	19
c. Kaalumise, mis tuleb seoses määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 ette nähtud edasikaebamistähtaja pikendamisega läbi viia	21
1. Kui suurel määral tähtaega ületati	22
2. Määruse nr 2201/2003 eesmärgid	22
3. Õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile rikkumine	22
4. Põhjuslik seos tähtaja mittejärgimise ja haldusastutuse käitumise vahel	24
5. Poolte käitumine	25
d. Vahejärelalus	25
2. Esialgne õiguskaitse (kohtuasi C-375/18 PPU)	26
a. Sissejuhatavad märkused	26
b. Hagi esitamise keeld	26
c. Esialgse õiguskaitse kohaldamise vajalikkus põhikohtuasja asjaoludel	28
d. Vahejärelalus	29
VI. Ettepanek	29

I. Sissejuhatus

1. Määrus (EÜ) nr 2201/2003, nn „Brüsseli IIa määrus“², on liidu õigusakt, mis on asjakohane eelkõige siis, kui on vaja saavutada vanemlikku vastutust käsitleva otsuse tunnustamine ja täitmine teises liikmesriigis. Juhuks, kui lapsed viiakse ebaseaduslikult ära isikuhooldusõigust rikkudes, on sellesse määrusse integreeritud ja sellega täiendatud Haagis 25. oktoobril 1980 sõlmitud rahvusvahelise lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise konventsiooni (edaspidi „Haagi konventsioon“).

2. Käesolev kohtuasi tõstatab küsimuse, missugune on nende kahe õigusakti suhe juhul, kui inglise perekond põgenes ohu eest, et kohalik lastekaitseasutus võtab nende lapsed ära, kahe-kolmepäevase imiku ning kahe lapsega, kes olid kolme- ja viieaastane, Iirimaaale.

3. Kohalik asutus saavutas siis selle, et Inglismaa kohus tegi vanemate kohalolekuta kõigepealt määruse, millega lapsed pandi kohtu eestkoste alla ja anti korraldus nad Inglismaale tagasi tuua, ning seejärel tegi Iirimaa kohus määruse nr 2201/2003 alusel täidetavaks tunnustamise määruse. Lõpuks viis Inglismaa asutus – keda aitasid tema Iirimaa ametikaaslased – veel enne, kui see täidetavaks tunnustamise määrus vanematele kätte toimetati, täitmise läbi nii, et lapsed toodi vanemate teadmata Inglismaale tagasi. Vanemad esitasid siis Iirimaaal kaks päeva pärast määruses nr 2201/2003 ette nähtud tähtaja lõppu täidetavaks tunnustamise määruse peale määruskaebuse. Vahepeal algatas Inglismaa asutus Inglismaal imiku lapsendamise menetluse.

4. Selles olukorras küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult kõigepealt, kas see, et Inglismaa asutus tugines määruse nr 2201/2003 sätetele, mis käsitlevad teises liikmesriigis tehtud otsuste täitmist, et saavutada Inglise kohtumääruse täidetavaks tunnustamise määruse Iirimaaal, kujutab endast nende erimenetluste eiramist, mis on rahvusvaheliste lapseröövide puhuks ette nähtud Haagi konventsiooniga, tõlgendatuna koostoimes määrusega nr 2201/2003.

5. Seejärel tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas täidetavaks tunnustamise määruse peale määruskaebuse esitamiseks määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 ette nähtud tähtaega saab pikendada, eelkõige juhul, kui otsus pöörati täitmisele enne täidetavaks tunnustamise määruse kättetoimetamist isikule, kelle suhtes täitmist taotleti.

6. Lõpuks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus – kellele on esitatud ka esialgse õiguskaitse kohaldamise taotlus, millega palutakse kohaldada Inglismaa asutuse suhtes esialgset õiguskaitset, keelates sellel asutusel jätkata lapse lapsendamise menetlust kahe vanema lapse puhul – saada Euroopa Kohtult vastuse küsimusele, kas liidu õigusega on vastuolus see, kui ta teeb niisuguse esialgset õiguskaitset kohaldava korraldava määruse teise liikmesriigi ametiasutuse suhtes.

II. Õiguslik raamistik

A. Rahvusvaheline ja liidu õigus

1. Haagi konventsioon

7. Haagi konventsiooni artikli 1 järgi on selle eesmärk eelkõige „lepinguosalisse riiki õigusvastaselt viidud või lepinguosalises riigis õigusvastaselt kinni hoitava lapse viivitamatu tagastamine“.

2 Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnustatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT 2003, L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243) (muudetud nõukogu 2. detsembri 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 2116/2004) (ELT 2004, L 367, lk 1).

8. Haagi konventsiooni artikli 3 kohaselt on lapse äraviimine või kinnihoidmine õigusvastane, kui:

„a) sellega rikutakse ühis- või ainuhooldusõigust, mis oli antud isikule, asutusele või muule organile selle riigi õiguse alusel, kus oli lapse harilik viibimiskoht enne äraviimist või kinnihoidmist,

[...]

Punktis a nimetatud hooldusõigus tekib seaduse, kohtulahendi, haldusakti või selles riigis õigusliku toimega kokkuleppe alusel.“

9. Haagi konventsiooni artikli 12 esimeses lõigus on sätestatud:

„Kui lapse äraviimine või kinnihoidmine on artikli 3 tähenduses õigusvastane ja lapse asukohaks oleva lepinguosalise riigi kohtus või haldusorganis toimuva menetluse alguskuupäevaks on lapse õigusvastasest äraviimisest või kinnihoidmisest möödunud alla aasta, nõuab asjaomane kohus või haldusorgan lapse viivitamatut tagastamist.“

10. Haagi konventsiooni artikkel 13 on sõnastatud järgmiselt:

„Eelmisest artiklist hoolimata ei ole avalduse saanud riigi kohtul või haldusorganil kohustust anda korraldus lapse tagastamise kohta, kui lapse tagastamisele vastu olev isik, asutus või muu organ tuvastab, et:

[...]

b) valitseb tõsine oht, et lapse tagastamine võib talle põhjustada füüsilisi või psüühilisi kannatusi või muul viisil panna lapse talumatusse olukorda.

Kohus või haldusorgan võib keelduda lapse tagastamist nõudmast, kui laps on juba sellises vanuses või sellise küpsusastmega, kus on õige tema arvamusega arvestada [...].“

2. Määrus nr 2201/2003

11. Määruse nr 2201/2003 artiklis 1 on sätestatud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse järgmisi valdkondi käsitlevate tsiviilasjade suhtes igat liiki kohtutes:

[...]

b) vanemliku vastutuse tekkimine, teostamine, piiramine või äravõtmine.

2. Lõike 1 punktis b osutatud küsimused võivad käsitleda eelkõige järgmist:

a) eestkosteõigus [mõiste „eestkosteõigus“ asemel on edaspidi kasutatud siin kontekstis täpsemat vastet „isikuhooldusõigus“] ja suhtlusõigus;

b) eestkoste, hooldus ja samalaadsed instituudid;

c) sellise isiku või organi määramine ja ülesanded, kes vastutab lapse isiku või tema vara eest või esindab või abistab last;

d) lapse paigutamine kasuperekonda või hooldeasutusse;

[...]

3. Käesolevat määrust ei kohaldata järgmiste juhtumite suhtes:

[...]

b) lapsendamisotsused, lapsendamisega seotud ettevalmistavad meetmed või lapsendamise kehtetuks tunnistamine või tühistamine.

[...]“

12. Määruse nr 2201/2003 artiklis 2 on mõisteid määratletud järgmiselt:

„4. mõiste „kohtuotsus“ tähendab [...] vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust, mille teeb liikmesriigi kohus [...];

[...]

7. mõiste „vanemlik vastutus“ tähendab kõiki lapse isiku või varaga seotud õigusi ja kohustusi, mis antakse füüsilisele või juriidilisele isikule kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal. See mõiste hõlmab [isikuhooldusõigust] ja suhtlusõigust;

[...]

9. mõiste „[isikuhooldusõigus]“ hõlmab lapse isiku eest hoolitsemisega seotud õigusi ja kohustusi, eeskätt õigust määrata lapse elukoht;

[...]

11. mõiste „ebaseaduslik äraviimine või kinnipidamine“ tähendab lapse äraviimist või kinnipidamist juhul, kui:

a) sellega rikutakse kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal saadud eestkosteõigust liikmesriigi seaduse alusel, kus laps alaliselt elas vahetult enne äraviimist või kinnipidamist [...]“.

13. Määruse nr 2201/2003 II peatükk kannab pealkirja „Kohtualluvus“ ning sisaldab artiklit 11 „Lapse tagasitoomine“, milles on sätestatud:

„1. Kui isik, institutsioon või muu organ, kellel on [isikuhooldusõigus], taotleb liikmesriigi pädevatelt asutustelt kohtuotsuse tegemist lapseröövi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitleva 25. oktoobri 1980. aasta rahvusvahelise Haagi konventsiooni (edaspidi „1980. aasta Haagi konventsioon“) alusel, et saavutada lapse tagasitoomist, kes on ebaseaduslikult ära viidud või kinni peetud liikmesriigis, mis ei ole see liikmesriik, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas, kohaldatakse lõikeid 2–8.

[...]

4. Kohus ei saa keelduda lapse tagasitoomisest 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13b alusel, kui ta on kindlaks teinud, et lapse kaitseks pärast tema tagasitoomist on tehtud piisavad korraldused.

[...]

6. Kui kohus on teinud tagasitoomisest keeldumise otsuse 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohaselt, peab kohus viivitamatult otse või oma keskasutuse kaudu edastama tagasitoomisest keeldumise otsuse ja kõigi asjakohaste dokumentide koopiad, eeskätt kohtuistung protokollid, ärakirja, siseriikliku õigusega määratud pädevale kohtule või keskasutusele liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas. Kohus peab kõik nimetatud dokumendid saama ühe kuu jooksul pärast tagasitoomisest keeldumise otsuse kuupäeva.

7. Kui üks osapooltest ei ole juba pöördunud kohtusse liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas, peab lõikes 6 nimetatud teabe saanud kohus või keskasutus sellest osapooltele teatama ja kutsuma neid vastavalt siseriiklikule õigusele esitama kohtule oma seisukoht kolme kuu jooksul alates teatamise kuupäevast, et kohus saaks lapse [isikuhooldusõiguse] küsimuse läbi vaadata.

Ilma et see piiraks käesolevas määruses sisalduvate kohtualluvust käsitlevate eeskirjade kohaldamist, lõpetab kohus menetluse, kui talle pole tähtjaks seisukohti esitatud.

8. 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohasest tagasitoomisest keeldumise otsusest olenemata on iga hilisem lapse tagasitoomist nõudev otsus, mille teeb vastavalt käesolevale määrusele pädev kohus, täitmisele pööratav vastavalt III peatüki 4. jaotisele lapse tagasitoomise tagamiseks.“

14. Artiklis 20, mis asub samuti II peatükis, on nähtud ette:

„1. Edasilükkamatutel juhtudel ei takista käesoleva määruse sätteid liikmesriigi kohtuid võtmast selles riigis viibivate isikute ja seal asuva vara suhtes selliseid ajutisi meetmeid, sealhulgas kaitsemeetmeid, mis on ette nähtud selle liikmesriigi õigusaktidega, isegi kui käesoleva määruse alusel on peasja arutamisel pädev mõne teise liikmesriigi kohus.

[...]“.

15. Määruse nr 2201/2003 III peatükk sisaldab sätteid, mis käsitlevad „tunnustamist ja täitmisele pööramist“. Selle kohta on 1. jaos („Tunnustamine“) artikkel 21 „Kohtuotsuse tunnustamine“, mille lõikes 1 on sätestatud:

„Ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsust tunnustatakse teistes liikmesriikides ühegi erimenetluse järgimist nõudmata.“

16. Määruse nr 2201/2003 artiklis 23 on sätestatud „Vanemlikku vastutust käsitlevate kohtuotsuste mittetunnustamise põhjused“:

„Vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust ei tunnustata:

- a) kui selline tunnustamine on oluliselt vastuolus selle liikmesriigi avaliku korraga, kus taotletakse tunnustamist, võttes arvesse lapse parimaid huve;
- b) kui see on tehtud last ära kuulamata, rikkudes olulisi protsessiõiguse põhimõtteid selles liikmesriigis, kus taotletakse tunnustamist, välja arvatud kiireloomulistel juhtudel;
- c) kui see on tehtud tagaselja ja algatamist käsitlevat või samaväärset dokumenti ei ole kohale ilmumata jäänud isikule edastatud küllalt aegsasti ja sellisel viisil, et ta oleks saanud end kaitsta, välja arvatud juhul, kui on tõestatud, et selline isik on kohtuotsuse selgesõnaliselt heaks kiitnud;
- d) iga isiku taotluse alusel, kes väidab, et kohtuotsus kahjustab tema vanemlikku vastutust, kui otsus on tehtud ilma seda isikut ära kuulamata;

[...]“.

17. Määruse nr 2201/2003 III peatüki 2. jagu kannab pealkirja „Täitmisotsuse taotlus“ ja sisaldab artiklit 28 („Täitmisele pööratavad kohtuotsused“), mille lõikes 1 on nähtud ette:

„Lapse suhtes vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust, mis on tehtud liikmesriigis ja on selles liikmesriigis täitmisele pööratav ning kätte antud, täidetakse teises liikmesriigis siis, kui see on huvitatud poole taotlusel kuulutatud seal täitmisele pööratavaks.“

18. Määruse nr 2201/2003 artiklis 31 on nähtud selles küsimuses ette:

„1. Kohus, kellele esitatakse taotlus, teeb oma määruse viivitamata. Isikul, kelle suhtes täitmist taotletakse, ega lapsel ei ole menetluste selles etapis õigust teha taotluse kohta mingeid esildisi.

2. Taotluse võib tagasi lükata vaid mõnel artiklites 22, 23 ja 24 nimetatud põhjustest.

3. Mitte mingil juhul ei või kontrollida kohtuotsuse sisu.“

19. Määruse nr 2201/2003 artiklis 33 „Kaebus täitmismääruse peale“ on sätestatud:

„1. Kumbki pool võib täitmisotsuse taotluse kohta tehtud määruse edasi kaevata.

[...]

3. Apellatsioonkaebust menetletakse vaidlustatud kohtuasjade menetluskorra kohaselt.

4. Kui taotleja esitab appellatsioonkaebuse täitmisotsuse suhtes, kutsutakse pool, kelle suhtes täitmist taotletakse, appellatsioonikohtusse. [...]

5. Apellatsioonkaebus täitmisotsuse peale tuleb esitada ühe kuu jooksul alates selle teatavaks tegemisest. Kui selle poole alaline elukoht, kelle suhtes täitmist taotletakse, on muus liikmesriigis kui see, kus on tehtud kohtuotsuse täitmise otsus, on kaebuse esitamise tähtaeg kaks kuud alates kuupäevast, mil määrus edastati isikule või toimetati tema elukohta. Olenemata kaugusest ei või tähtaega pikendada.“

20. Määruse nr 2201/2003 artikli 35 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kohus, kellele kaebus artiklite 33 või 34 kohaselt esitatakse, võib menetluse peatada selle poole taotlusel, kelle suhtes täitmist taotletakse, kui kohtuotsuse teinud liikmesriigis on selle otsuse peale esitatud tavaline kaebus või sellise kaebuse esitamise tähtaeg ei ole veel möödunud. Viimasel juhul võib kohus määrata tähtaja, mille jooksul appellatsioonkaebus tuleb esitada.“

21. Määruse nr 2201/2003 artiklis 40 on määratletud selle määruse III peatüki 4. jao kohaldamisala ja sätestatud:

„1. Käesolevat jagu kohaldatakse:

a) suhtlusõiguse suhtes

ning

b) lapse tagasitoomise suhtes, mida näeb ette vastavalt artikli 11 lõikele 8 tehtud kohtuotsus.

2. Käesoleva jao sätted ei takista vanemliku vastutuse kandjal taotleda kohtuotsuse tunnustamist ja täitmisele pööramist käesoleva peatüki 1. ja 2. jaos sätestatud korras.“

22. Artiklis 42, mis kuulub 4. jakku, on nähtud ette:

„1. Artikli 40 lõike 1 punktis b osutatud liikmesriigis tehtud täitmisele pööratava kohtuotsusega nõutavat lapse tagasitoomist tunnustatakse ja täidetakse teises liikmesriigis ilma täitmisotsuse vajaduseta ning ilma võimaluseta selle tunnustamist vastustada, kui kohtuotsus on päritoluliikmesriigis tõendatud vastavalt lõikele 2.

Isegi kui siseriiklik õigus ei näe ette artikli 11 lõikes 8 osutatud lapse tagasitoomist nõudva kohtuotsuse täitmist seaduse alusel, olenemata kõigist kaebustest, võib otsuse teinud kohus kuulutada kohtuotsuse täitmisele pööratavaks.

2. Otsuse teinud kohtunik, kes on teinud artikli 40 lõike 1 punktis b osutatud otsuse, annab lõikes 1 osutatud tõendi ainult juhul, kui:

- a) lapsele on antud võimalus ära kuulatud saada, välja arvatud juhul, kui tema vanuse või küpsusastme tõttu on ärakuulamist sobimatuks peetud;
- b) kõigile osapooltele on antud võimalus ära kuulatud saada ning
- c) kohus on otsust tehes arvesse võtnud vastavalt 1980. aasta Haagi konventsiooni artiklile 13 tehtud korralduse põhjuseid ja tõendeid.

[...]“.

B. Iirimaa õigus

23. Kõrgemate kohtute kodukorra (Rules of the Superior Courts) määrus 122 kannab pealkirja „Tähtjad“ ja selle artiklis 7 on sätestatud:

„Kõrgemal kohtul on õigus igasugust tähtaega, mis on kindlaks määratud käesoleva kodukorraga või määratud tähtaja pikendamise kohtumäärusega, pikendada või lühendada mingi toimingute tegemiseks või mingi menetluse algatamiseks ning seda tingimustel, mille ta ise vajaduse korral määrab. Tähtaega võib otsustada pikendada isegi siis, kui pikendamistaotlus esitati pärast määratud või lubatud tähtaja möödumist.“

III. Vaidluse taust

24. Käesolev kohtuasi puudutab peret, mis koosneb emast³, kes praegu on 24-aastane, tema kolmest lapsest, kellest üks on praegu kuueaastane,⁴ teine nelja-aastane⁵ ja kolmas umbes 11 kuu vanune⁶, ning ema abikaasast,⁷ kes praegu on 26-aastane ning on imiku isa ja kahe vanema lapse kasuisa.

3 Edaspidi „ema“.

4 Edaspidi „esimene laps“.

5 Edaspidi „teine laps“; koos esimese lapsega edaspidi ka „kaks vanemat last“.

6 Edaspidi „imik“.

7 Edaspidi „isa“; koos emaga edaspidi ka „vanemad“.

25. Põhikohtuasja toimikust ilmneb, et kui nad elasid Inglismaal, jälgis kohalik lastekaitseasutus Hampshire County Council⁸ ema ja kaht vanemat last mitme aasta vältel. HCC muretses konkreetset eeskätt maja ebahügieenilisuse ja ebatervislikkuse, teise lapse kaalus juurdevõtmise ja koduvägivalla pärast, mis sai emale osaks teise lapse isa poolt, kui viimane temaga koos elas, lisaks veel selle pärast, et teise lapse isal olid kanepitaimed, ning üldisemalt ohu pärast, et lapsed jäävad järelevalveta.

26. Aastatel 2015 ja 2016 osales ema koduvägivalla ohvritele mõeldud programmis⁹, läks teise lapse isast lahku ning astus samme, et kaitsta ennast ja oma lapsi. Hügieenitingimused kodus paranesid samuti.

27. 2017. aasta esimesel poolel koostas HCC kahe vanema lapse kohta siiski taas järelevalvekava ja seda peamiselt sel põhjusel, et laste elu- ja hügieenitingimused kodus jätsid soovida. Lisaks tundis HCC muret selle pärast, et ema oli alustanud 2016. aasta lõpul suhet isaga, kuigi viimaselt ja ta varasemalt elukaaslaselt võeti nende laste isikuhooldusõigus ära seetõttu, et üks nende lastest oli saanud tahtlikult tekitatud kehavigastuse ega saanud välistada, et vägivaldlatseja oli isa, ehkki politsei ei suutnud seda tõendada. HCC väljendas muret ka sellepärast, et esimene laps oli öelnud, et isa oli andnud talle laksu, ning ei olnud teada, kas see oli toimunud mängulise madistamise käigus või oli tegemist sobimatu karistamisega.

28. Kõnelemata kunagi kahe vanema lapse lapsendamise võimalusest, kaalus HCC erinevaid võimalusi nende jaoks, milleks olid eelkõige paigutamine asendusperre, oma emapoolse vanaema juurde või ka oma isade juurde. Seejuures leidis HCC, et lapsed on liiga väikesed, et nende arvamust arvesse võtta. HCC märkis ka, et ema oli öelnud, et kui otsustatakse, et lapsed ei saa jääda temaga, soovib ta, et nad paigutatakse tema ema, see tähendab laste emapoolse vanaema juurde.

29. Lisaks ilmneb HCC aruannetest ja aruannetest, mille on edastanud esimese lapse kool ja teise lapse lasteaed, et kahel vanemal lapsel on oma vanaemaga head suhted ning et elutingimused paranesid sellest hetkest peale, kui vanaema emale appi tuli ning neid hommikul kooli ja lasteaeda viis. Aruannetest, mille esimese lapse kool ja teise lapse lasteaed 2017. aastal edastasid, nähtub ka eelkõige, et lapsed on seltsivad ja neil on südamlilik suhe oma emaga. Lõpuks näitavad aruanded, et vanemad reageerisid ja küsisid nõu, et parandada elu- ja hügieenitingimusi, mida sotsiaalteenistused kritiseerisid, ning mis viis tõesti nende tingimuste paranemiseni.

30. Portsmouth'i Family Court (perekonnakohus, Ühendkuningriik) tegi 30. juunil 2017 korralduse, et HCC võtaks kaks vanemat last ajutiselt enda hoolde (*interim care order*). Selle korraldusega anti vanemlik vastutus HCC-le ja see sisaldas eelkõige keeldu lapsi Ühendkuningriigist ära viia. Hoolimata HCC paigutamiskavade jäeti lapsed esialgu vanemate juurde. Selle menetluse käigus toimunud kohtuistungil ei olnud isik, kelle ülesanne oli esindada laste huve,¹⁰ HCC laste paigutamise plaaniga nõus.

31. HCC sõnul teatas see asutus 2017. aasta augustis vanematele oma kavatsusest saavutada kohtuotsus imiku isikuhooldusõiguse kohta niipea, kui ta on sündinud. HCC hoiatas ka vanemaid, et ei luba isal imikuga ilma järelevalveta kohtuda.

32. Imik sündis haiglas 2017. aasta septembri algul ning ema ja imik naasesid koju samal või järgmisel päeval.¹¹

⁸ Edaspidi „HCC“.

⁹ „Freedom Programme“, vt <http://www.freedomprogramme.co.uk/>.

¹⁰ *Cafcass Guardian*, kelle ülesanne oli analüüsida kohaliku asutuse plaani ja veenduda, et otsused tehakse asjaomaste laste huve arvestades, vt <https://www.cafcass.gov.uk/grown-ups/parents-and-carers/care-proceedings/cafcass-role-care-proceedings/>.

¹¹ Ei ole päris hästi teada, kas koju naasti samal päeval või järgmisel päeval pärast imiku sündi.

33. Järgmisel või ülejärgmisel päeval pärast lapse sündi¹² läksid HCC sotsiaaltöötajad vanemate koju ja kõnelesid neile muudatusest kavas, mille kohaselt pidi HCC võtma lapsed enda hoole alla: muudatus, mille järgi võetakse lapsed vanematelt ära. Lisaks allkirjastasid sotsiaaltöötaja ja vanemad lepingu, mille kohaselt pidi isa kuni kohtumenetluste tulemuste selgumiseni lahkuma samal õhtul perekonna eluasemest ja mitte suhtlema lastega, teatamata sellest eelnevalt HCC-le.

34. Tol hetkel 23-aastane ema pidi seega jääma üksi koju ühe-kahepäevase imikuga ning kahe vanema lapsega, kes olid kolme- ja viieaastane, kusjuures ees ootasid kohtumenetlused, milles võidi otsustada, et tema lapsed võetakse temalt ära. Ema kinnitas ka hiljem vande all, et sel hetkel meenus talle vestlus, mis tal varem HCC sotsiaaltöötajaga oli olnud ja mille käigus oli see sotsiaaltöötaja öelnud, et kaks vanemat last on igal juhul lapsendamiseks juba liiga vanad, kuid imikut on lihtne lapsendada.

35. Selles olukorras sõitsid vanemad 5. või 6. septembril 2017¹³, see on kaks või kolm päeva pärast imiku sündi koos lastega praamiga Iirimaale.

36. Jõudnud Iirimaale, üürisid vanemad maja, lasid imiku ühel meditsiiniöel läbi vaadata, registreerisid lapsed lastearsti juures ja panid kaks vanemat last kooli. Ka jälgisid peret Iirimaa politsei ja lastekaitseteenistus Child and Family Agency (laste- ja perekaitseteenistus, Iirimaa; edaspidi „CFA“), kes ei leidnud külaskäikudel perekonna koju midagi rahutukstegevat.

37. Portsmouthi Family Court (perekonnakohus) tegi 6. septembril 2017 korralduse, et HCC võtaks imiku ajutiselt enda hoolde (*interim care order*).

38. HCC esitas 8. septembril 2017 taotluse, et need kolm last võetakse High Court of Justice (England & Wales), Family Division, Family Court at Portsmouthi (kõrge kohtu (Inglismaa ja Wales) perekonnaasjade osakonna Portsmouthi perekonnakohus, edaspidi „Inglismaa High Court“) eestkoste alla. See taotlus toimetati vanemate esindajatele kätte samal päeval. Isa esindaja märkis siis, et tal ei ole juhiseid, mis puudutab eestkoste määramist, ning ta ei hakka taotlema menetlusabi, et selle menetluse raames tegutseda. Ema esindaja kinnitas, et soovib saada emalt juhiseid, kuid ei saanud teda telefonis kätte.

39. Samal päeval hiljem tegi Inglismaa High Court, ilma et vanemate esindajad oleksid kohal viibinud, määruse, millega ta andis korralduse võtta lapsed kohtu eestkoste alla ja tuua nad Inglismaale tagasi (edaspidi „Inglismaa High Courti 8. septembri 2017. aasta määrus“).

40. HCC väidete kohaselt tehti Inglismaa High Courti 8. septembri 2017. aasta määrus vanematele teatavaks 11. septembril 2017.

41. Gorey District Court (piirkondlik kohus, Iirimaa) tegi 13. septembril 2017 ajutised hoolduskorraldused (*interim care orders*) kõigi kolme lapse kohta, mille kohaselt anti lapsed CFA hoolde ja mis pidid jääma jõusse kuni 26. septembrini 2017. Lapsed paigutati ajutiselt asendusperre Iirimaal.

42. High Court (kõrge kohus, Iirimaa) (edaspidi „Iirimaa High Court“) tegi 21. septembril 2017 Inglismaa High Courti 8. septembri 2017. aasta määruse täidetavaks tunnistamise määruse (edaspidi „Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määrus“).

12 Ei ole päris hästi teada, kas see külaskäik leidis aset järgmisel või ülejärgmisel päeval pärast imiku sündi.

13 Ei ole päris hästi teada, kas vanemad jõudsid Iirimaale 5. või 6. septembril 2017.

43. Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määruse tegemise päeval võtsid CFA talitused lapsed ära asenduserest, kuhu nad olid ajutiselt paigutatud, ja andsid nad Rosslare'i (Iirimaa) praamisadamas üle HCC sotsiaaltöötajatele. Lapsed toodi tagasi Ühendkuningriiki, kus kaks vanemat last paigutati teise lapse isa juurde, imik aga asenduseresse.
44. Pärast laste lahkumist teatati vanematele nende lahkumisest telefonikõnega, mille tegi Inglismaa sotsiaaltöötaja. Seejärel, 22. septembril 2017, toimetati Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määrus vanematele kätte.
45. Vanemad esitasid 26. septembril 2017 Inglismaa High Courti 8. septembri 2017. aasta määruse peale Court of Appeal of England and Walesile (apellatsioonikohus, Inglismaa ja Wales) määruskaebuse. Viimane kohus ei andnud neile 9. oktoobril 2017 luba kaebust esitada.
46. Vanemate esindajad esitasid 24. novembril 2017 Iirimaa High Courtile määruskaebuse Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määruse peale, mis oli vanematele kätte toimetatud 22. septembril 2017. Selles menetluses toimunud kohtuistungil märkisid vanemate esindajad, et 48-tunnist viivitust, millega kaebus esitati, ei saanud süüks panna vanematele.
47. Inglismaa High Court tegi 21. detsembril 2017 paigutamismääruse (*placement order*), millega lubas HCC-l leida imikule kasuvanemad ja paigutada ta nende juurde.
48. Iirimaa High Court jättis määruskaebuse, mille vanemad olid Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määruse peale esitanud, 18. jaanuaril 2018 läbi vaatamata, leides, et ta ei ole pädev kaebuse esitamise tähtaega pikendama.
49. Vanemad esitasid selle läbi vaatamata jätmise peale kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule Court of Appealile (apellatsioonikohus, Iirimaa).
50. Selle menetluse raames teatas HCC eelotsusetaotluse esitanud kohtule, et eelarvega seotud piirangute tõttu ei kavatse ta menetlusest osa võtta. Ta märkis ka eelotsusetaotluse esitanud kohtule, et igal juhul ei kavatse ta lapsi tagasi anda, ükskõik missugune on selles kohtus toimuva menetluse tulemus.
51. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas 17. mail 2018 eelotsusetaotluse kohtuasjas C-325/18 PPU.
52. Vanemad esitasid 23. mail 2018 eelotsusetaotluse esitanud kohtule esialgse õiguskaitse kohaldamise taotluse, milles palusid viimasel teha HCC suhtes korraldav määrus, millega keelatakse jätkata imiku lapsendamise menetlust ja algatada kahe vanema lapse lapsendamise menetlust.
53. HCC, kes ei osalenud ka selles menetluses, esitas esialgse õiguskaitse kohaldamise üle toimuva kohtuistungi hommikul, see on 29. mail 2018 avalduse. Selles avalduses rõhutas ta, et ta teeb lapsendamise ettepaneku ainult imiku puhul. Võttes arvesse kahe teise lapse vanust, nende paigutamist vanema – see tähendab teise lapse isa – juurde ning nende tugevat vennalikku sidet, ei ole mingit põhjust algatada lapsendamismenetlust. Kui elamine teise lapse isa juures peaks lõppema, näeb laste eest hoolitsemise kava ette paigutamise asenduseresse pikaks ajaks.
54. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas 7. juunil 2018 eelotsusetaotluse kohtuasjas C-375/18 PPU.

IV. Menetlus Euroopa Kohtus ja eelotsuse küsimused

55. Court of Appeal (apellatsioonikohus, Iirimaa) otsustas dokumendiga, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 17. mail 2018, kaebemenetluse raames, mis oli selles kohtus pooleli, taotleda kiirmenetluse kohaldamist ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused (kohtuasi C-325/18 PPU):

- „1. Kui väidetakse, et vanemad ja/või teised pereliikmed on lapsed nende alalise elukoha riigist ebaseaduslikult ära viinud, rikkudes selle riigi ametiasutuse taotlusel tehtud kohtumäärust, siis kas sellel ametiasutusel on õigus taotleda, et mis tahes kohtumäärus, mille kohaselt tuleb lapsed sellesse riiki tagasi tuua, pööratakse nõukogu määruse nr 2201/2003 III peatüki sätete alusel teise liikmesriigi kohtutes täitmisele, või oleks sel juhul tegemist õigusvastase kõrvalehoidmisega selle määruse artiklist 11 ja 1980. aasta Haagi konventsioonist või kujutaks see endast muul moel õiguste või õigusnormide rikkumist asjasse puutuva asutuse poolt?
2. Kas asjas, milles käsitletakse nõukogu määruse nr 2201/2003 sätteid täitmise kohta, on kohtul pädevus pikendada artikli 33 lõikes 5 ette nähtud tähtaega olukorras, kus sisuliselt on tegemist *de minimis* hilinemisega ja muidu oleks tähtaega liikmesriigi menetlusnormide alusel pikendatud?
3. Ilma et see piiraks teist küsimust: kas olukorras, kus välisriigi ametiasutus viib vaidluse esemeks olevad lapsed nõukogu määruse nr 2201/2003 artikli 31 alusel *ex parte* tehtud täitmismääruse alusel liikmesriigi territooriumilt välja enne seda, kui see määrus on vanematele kätte toimetatud, võttes neilt seeläbi võimaluse taotleda sellise määruse täitmise peatamist edasikaebemenetluse ajal, riivab selline toimimine vanematele [Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni] (EIÕK) artiklis 6 või [Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“)] artiklis 47 ette nähtud õiguste olemust, nii et (selle määruse artikli 33 lõikes 5 ette nähtud) tähtaega tuleks pikendada?“

56. Lisaks esitas Court of Appeal (apellatsioonikohus, Iirimaa) esialgse õiguskaitse kohaldamise menetluses, mis oli vahepeal selles kohtus algatatud, Euroopa Kohtu kantseleile 7. juunil 2018 järgmise eelotsuse küsimuse, taotledes samuti eelotsuse kiirmenetluse kohaldamist (kohtuasi C-375/18 PPU):

„Kas liidu õigusega, täpsemalt nõukogu määruse nr 2201/2003 sätetega on kooskõlas see, kui ühe liikmesriigi kohtud määravad teise liikmesriigi ametiasutuse suhtes *in personam* esialgse õiguskaitse (kaitsemeetmed), millega keelatakse sellel ametiasutusel korraldada laste lapsendamist teise liikmesriigi kohtutes, kui see *in personam* tõkend tuleneb vajadusest kaitsta poolte õigusi täitemenetluses 2003. aasta määruse III peatüki alusel?“

57. Euroopa Kohtu esimene koda otsustas 11. juuni 2018. aasta halduskoosoleku järel liita käesolevad kohtuasjad ja kohaldada nende suhtes kodukorra artiklis 107 nimetatud eelotsuse kiirmenetlust.

58. Menetluses Euroopa Kohtus esitasid seisukohti vanemad, HCC, Euroopa Komisjon ning Iirimaa ja Ühendkuningriigi valitsus ning viimane valitsus vastas Euroopa Kohtu küsimustele. Samad pooled ning Tšehhi ja Poola valitsus osalesid kohtuistungil, mis toimus 13. juulil 2018.

V. Õiguslik hinnang

A. Eelotsusetaotluste vastuvõetavus

59. Põhikohtuasja faktiliste asjaolude kronoloogiast ilmneb, et lapsed toodi Inglismaale tagasi enne Iirimaa High Courti täidetavaks tunnistamise määruse kättetoimetamist vanematele. Viimased said oma määruskaebuse selle kohtumääruse peale seega esitada alles pärast selle täitmist.

60. Selles olukorras võib kerkida küsimus, kas vaidlus põhikohtuasjas jätkub ja seega kas käesolevad eelotsuse küsimused on vastuvõetavad.

61. Määruse nr 2201/2003 ülesehitusest ilmneb siiski, et täidetavaks tunnistamise määrus tuleb poolele, kelle suhtes täitmist taotletakse, üldiselt kätte toimetada enne täitmisele pööramist, et see pool saaks esitada täitmise takistamiseks õigel ajal kaebuse.¹⁴

62. See ei saa siiski tähendada vastupidi, et kui täitmine leidis aset enne täidetavaks tunnistamise määruse kättetoimetamist, on selle määruse peale esitatud kaebus esemetu.¹⁵

63. Selles küsimuses rõhutas komisjon küll kohtuistungil, et määruses nr 2201/2003 ei ole nähtud ette erimenetlust, mis kohustaks Inglismaa kohtuid võtma arvesse täidetavaks tunnistamise määruse võimalikku tühistamist eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt.

64. Nagu aga kinnitas Ühendkuningriigi valitsus, võivad vanemad niisuguses olukorras esitada kaebuse Inglismaal ning rahvusvahelist viisakust (*international comity*) arvestades ei eira Inglismaa kohtud Iirimaa kohtu otsust ja peavad vastupidi selle põhjendusi esmatähtsaks. Lisaks ei ole laste tagasitoomises Inglismaale – nagu märkisid ka Ühendkuningriigi valitsus ja HCC esindaja – midagi pöördumatut ning tingimust, et arvesse võetakse nende huve, võib nad tõesti uuesti Iirimaaale viia. Ühendkuningriigi valitsus ja HCC esindaja märkisid ka, et niisuguseid edasi-tagasi viimisi esineb sageli, näiteks seoses Haagi konventsiooni kohaldamisega Ühendkuningriigi ja Ameerika Ühendriikide vahel.

65. Sellest järeldub, et ei saa olla kahtlust, kas põhikohtuasi jätkub ja seega kas eelotsusetaotlused on vastuvõetavad.

B. Esimene küsimus kohtuasjas C-325/18 PPU

66. Oma esimese küsimusega kohtuasjas C-325/18 PPU soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas siis, kui väidetakse, et lapsed viidi ära ebaseaduslikult, võib hariliku viibimiskoha liikmesriigi kohtu otsuse, millega nõutakse laste tagasitoomist, tunnistada liikmesriigis, kuhu põgeneti, vastavalt määruse nr 2201/2003 III peatüki üldsätetele täidetavaks või kujutab see endast sellest erimenetlusest kõrvalehoidmist, mis on nähtud laste äraviimiste juhtumite puhuks ette Haagi konventsioonis koostoides määruse nr 2201/2003 artikliga 11 (edaspidi „Haagi menetlus“).

67. Vanemad ja eelotsusetaotluse esitanud kohus näivad arvavat, et laste ühest liikmesriigist teise viimise puhul valitseb Haagi menetluse ning määruses nr 2201/2003 ette nähtud vanemlikku vastutust puudutavate kohtuotsuste tunnustamise ja täidetavaks tunnistamise tavalise menetluse vahel täiendavussuhe.

68. Määruse nr 2201/2003 artikkel 11, tõlgendatuna koostoides Haagi konventsiooniga, võimaldab isikul, kes väidab, et laps viidi ebaseaduslikult teise riiki, paluda selle riigi kohtul või pädeval haldusametusele teha lapse tagasitoomiseks kohustav määrus. Kui selle liikmesriigi kohus, kus laps viibib, keeldub Haagi konventsiooni artikli 13 alusel lapse tagasitoomiseks kohustavat määrust

¹⁴ Vt käesoleva ettepaneku punkt 118 jj.

¹⁵ Vt selle kohta minu seisukoht kohtuasjas Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, punktid 56 ja 57).

tegemast,¹⁶ võimaldab määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõige 8 selle määruse alusel pädeval kohtul teha kohtumääruse, milles antakse korraldus laps tagasi tuua, mis on seejärel otseselt – ilma täidetavaks tunnistamise menetluseta – liikmesriigis, kuhu põgeneti, täitmisele pööratav, kui see tehti ja seda kinnitati vastavalt ettenähtud menetlusele.¹⁷

69. Käsitletaval juhul on teada, et HCC ei kasutanud seda menetlust ning et seega ei ole tehtud laste tagasitoomist nõudvat otsust määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõike 8 tähenduses. Nagu HCC kohtuistungil kinnitas, ei valinud ta seda menetlust eelkõige sellepärast, et seda saab kohaldada ainult lapse ebaseadusliku äraviimise korral, mis kaasneb tema isikuhooldusõiguse rikkumisega¹⁸ Pere Iirimaale suundumise hetkel oli HCC aga kindel, et isikuhooldusõigus on talle määratud ainult kahe vanema lapse osas. Ei olnud niisiis kindel, et imiku äraviimist saab käsitada ebaseaduslikuna asjasse puutuvate õigusnormide tähenduses.¹⁹

70. Sel põhjusel paluski HCC otse Inglismaa High Courtil määrata lapsed kohtu eestkoste alla ja kohustada nad Inglismaale tagasi tooma enne, kui ta esitas vastavalt määruse nr 2201/2003 artiklile 28 Iirimaa High Courtile taotluse tunnistada Inglismaa High Courti määrus täidetavaks.

1. Võimalus nõuda vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse täidetavaks tunnistamist määruse nr 2201/2003 alusel, olenemata Haagi menetlusest

71. Määruses nr 2201/2003 on nähtud ette kaks eraldi võimalust teiste liikmesriikide kohtute tehtud otsuste täitmiseks: esiteks üldine kord, milleks on vastavalt III peatüki 2. jaole (artikkel 28 jj) esitatud täidetavaks tunnistamise taotlus, ning teiseks erikord, milleks on kohtuotsused, mis on teises liikmesriigis vastavalt III peatüki 4. jaole (artikkel 40 jj) otse täitmisele pööratavad, ilma et neid oleks tarvis tunnistada täidetavaks. Viimast võimalust saab kohaldada ainult määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikes 8 nimetatud otsuste puhul,²⁰ see tähendab tagasitoomisotsuste puhul, mille pädev kohus on teinud Haagi menetlust kasutades pärast lapse viibimise liikmesriigi kohtu tehtud tagasitoomisest keeldumise otsust.

72. Määruse nr 2201/2003 artikli 40 lõike 2 järgi ei takista aga III peatüki 4. jao sätted (mis käsitlevad Haagi menetlust kasutades tehtud tagasitoomisotsuste täitmist) vanemliku vastutuse kandjal taotleda vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnistamist ja täitmisele pööramist selle peatüki 1. ja 2. jaos sätestatud korras.

73. Põhikohtuasja asjaolud näitavad muide, et võib olla olukordi, kus kohtuotsus, millega vanemlik vastutus määratakse liikmesriiki jäänud isikule, tehakse alles pärast lapse viimist teise liikmesriiki ning äraviimine ei ole seega ebaseaduslik Haagi menetluse tähenduses. Ei ole mõeldav, et niisugune isik ei saa sel juhul taotleda selle kohtuotsuse täidetavaks tunnistamist, millega määratakse vanemlik vastutus riigis, kuhu põgeneti, talle vastavalt määrusele nr 2201/2003.

16 Lapse tagasitoomisest keeldumise otsuse tegemine on eeldus selleks, et kohaldada määruse nr 2201/2003 III peatüki 4. jaos ette nähtud täitmisele pööramise erimenetlust; vt 11. juuli 2008. aasta kohtuotsus Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punkt 74).

17 Vt määruse nr 2201/2003 põhjendused 17, 18 ja 23. Selgitusi selle kohta vt ka järgmistest kohtuotsustest: 11. juuli 2008. aasta kohtuotsus Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punkt 61 jj) ning 26. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punkt 116 jj). Vt ka minu seisukoht kohtuasjas Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, punktid 58 ja 72 jj).

18 Vt Haagi konventsiooni artikli 1 punkt a ning artiklid 3 ja 12 ning määruse nr 2201/2003 artikli 2 punkti 11 alapunkt a ja artikli 11 lõige 1 (käesoleva ettepaneku punktid 7, 8, 9, 12 ja 13).

19 Iirimaale viimise hetkel olid kahe vanema lapse osas tehtud ajutised hoolduskorraldused HCC kasuks (vt käesoleva ettepaneku punkt 30); seevastu ei ole võimalik – nagu HCC esindaja kohtuistungil kinnitas – teha kindlaks, kas imiku osas saavutati ajutine hoolduskorraldus enne või pärast lahkumist (vt käesoleva ettepaneku punktid 35 ja 37).

20 Samuti teatavate suhtlusõigust käsitlevate otsuste puhul, mida see kontekst siin ei puuduta.

74. Sellest järeldub, et ei saa asuda seisukohale, et isik, kes soovib saavutada teise liikmesriiki viidud lapse tagasitoomist, peab kindlasti püüdma saavutada Haagi menetlust kasutades seda, et otsusega nõutakse lapse tagasitoomist, enne kui saab esitada vastavalt määruse nr 2201/2003 artiklile 28 taotluse, et tehakse määrus, milles tunnistatakse täidetavaks teises liikmesriigis tehtud tema vanemlikku vastutust puudutav kohtuotsus.²¹

75. Vanemate ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlused, kas niisugune tõlgendus on õige, ei veena mind.

76. Kõigepealt ei saa nõustuda eelotsusetaotluse esitanud kohtu seisukohaga, et Haagi konventsiooni artikkel 13 pakub rohkem põhjusi, mis võimaldavad keelduda lapse tagasitoomise korralduse andmisest, kui pakub määruse nr 2201/2003 artikkel 23, mis võimaldavad keelduda tunnustamast ja täitmast vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust. Nendes artiklites ette nähtud keeldumise ja mittetunnustamise põhjused kattuvad nimelt suuresti.

77. Nii on see seda enam, et määruses nr 2201/2003 on Haagi konventsioonis ette nähtud keeldumisvõimalusi pehmendatud, kui seda konventsiooni kohaldatakse koostoimes selle määrusega liidu liikmesriikide vahel: esiteks on määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikes 4 pehmendatud Haagi konventsiooni artikli 13 punktis b ette nähtud keeldumispõhjust; teiseks – nagu juba märgitud²² – võib sisulistes küsimustes pädev kohus päritoluliikmesriigis jätta määruse nr 2201/2003 artikli 11 alusel liikmesriigi, kuhu põgeneti, kohtu tehtud tagasitoomisest keeldumise otsuse arvesse võtmata, isegi kui ta peab selle määruse artikli 42 lõike 2 punkti c alusel arvesse võtma põhjusi, mis tagasitoomisest keeldumise otsuse tegemiseni viisid.

78. Seejärel tuleb märkida, et määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikest 7 ja artikli 42 lõike 2 punktist b ilmneb, et tagasitoomisest keeldumise otsust ei saa vastavalt selle määruse artikli 11 punktile 8 teha nii, et asjaomastel isikutel ei ole võimalust olla ära kuulatud. Määruse nr 2201/2003 artikli 31 lõikest 2 tõlgendatuna koostoimes artiklitega 23 ja 33 ilmneb siiski, et vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust ei saa ka tunnistada teises liikmesriigis täidetavaks nii, et isikul, kelle suhtes täitmist taotletakse, ei olnud võimalust olla ära kuulatud.²³ Asjaolust, et käsitletaval juhul ei järgitud viimaseid sätteid,²⁴ ei saa seega järeldada, et määruse nr 2201/2003 artiklis 28 jj ette nähtud normaalse korra puhul, milleks on vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse täidetavaks tunnistamine, on selle isiku õigused, kelle suhtes täitmist taotletakse, üldiselt vähem kaitstud kui määruse artiklites 11, 40 ja 42 ette nähtud korra puhul.

79. Lõpuks ei saa ammutada teistsugust argumenti ka sellest, et määruse nr 2201/2003 artiklid 21 ja 28 on täidetavaks tunnistamise eseme seisukohast erinevalt sõnastatud²⁵. Nii on artiklis 21 tõesti sätestatud, et „[ü]hes liikmesriigis tehtud kohtuotsust“ (see tähendab vastavalt artikli 2 punktis 4 toodud määratlusele vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust) tunnustatakse teistes liikmesriikides,

21 Kohtuasjades, milles tehti 22. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, punkt 62 jj) ning 9. oktoobri 2014. aasta kohtuotsus C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punkt 62 jj), olid pooled ka kasutanud kahte paralleelset menetlust ja Euroopa Kohus seda hukka ei mõistnud.

22 Vt käesoleva ettepaneku punkt 68.

23 Vt käesoleva ettepaneku punkt 118 jj.

24 Vt käesoleva ettepaneku punkt 121 jj.

25 Tegemist on eelkõige ingliskeelse versiooni („[a] judgment on the exercise of parental responsibility in respect of a child given in a Member State“), prantsuskeelse versiooni („[l]es décisions rendues dans un État membre sur l'exercice de la responsabilité parentale à l'égard d'un enfant“), hispaaniakeelse versiooni („[l]as resoluciones dictadas en un Estado miembro sobre el ejercicio de la responsabilidad parental con respecto a un menor“), itaaliakeelse versiooni („[l]e decisioni relative all'esercizio della responsabilità genitoriale su un minore“), portugali keelse versiooni („[a]s decisões proferidas num Estado-Membro sobre o exercício da responsabilidade parental relativa a uma criança“) ja ka hollandikeelse versiooniga („[b]eslissingen betreffende de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind“). Seevastu määruse nr 2201/2003 teistes keeleversioonides ei ole artiklis 28 niisugust erinevust, vt eelkõige saksakeelne versioon („[d]ie in einem Mitgliedstaat ergangenen Entscheidungen über die elterliche Verantwortung für ein Kind“), taanikeelne versioon („[e]n i en medlemsstat truffet retsafgørelse om forældresvar over for et barn“), tšehhi keelne versioon („[v]ýkon rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti vydaných v členském státě“) või ka eestikeelne versioon („[l]apse suhtes vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust, mis on tehtud liikmesriigis ja on selles liikmesriigis täitmisele pööratav ning kätte antud“).

samas kui artiklis 28 on täidetavaks tunnistamise taotlus ette nähtud ainult „lapse suhtes vanemliku vastutuse [kasutamist]²⁶ käsitleva kohtuotsuse“ puhul. Selle erinevuse kohta tuleb märkida, et peale selle, et seda ei ole määruse nr 2201/2003 kõikides keelversioonides, peegeldab see siiski ainult asjaolu, et täitmismeetmeid ja täidetavaks tunnistamise määrust eeldavad peamiselt vanemliku vastutuse kasutamist käsitlevad kohtuotsused. Seevastu vanemliku vastutuse määramist, üleandmist või äravõtmist puudutavate kohtuotsuste puhul piisab ainult tunnustamisest. See ei saa aga tähendada, et täidetavaks tunnistamise taotlus on välistatud niisuguste kohtuotsuste puhul, mille võib tingimata vajaduse korral ka sundtäitmisele pöörata.

80. Näiteks võib lapse viimise korral hariliku viibimiskoha liikmesriigist teise liikmesriiki sundtäitmisele pöörata päritoluliikmesriigi kohtu otsuse, millega vanemlik vastutus ja isikuhooldusõigus antakse sellesse riiki jäänud vanemale, selles mõttes, et kui last kasvatav vanem last ei „tagasta“, on vaja politsei abi, et laps kätte saada ja tagasi tuua. See on seda õigem, et määruse nr 2201/2003 artikli 2 punkti 9 järgi on „isikuhooldusõigus“ selles määruses eeskätt õigus määrata lapse viibimiskoht.²⁷

81. Seda tõlgendust kinnitab määruse nr 2201/2003 artiklis 39 silmas peetud tõendi sõnastus, kusjuures selle tõendi tüüpvorm on toodud määruse II lisas. Niisuguse tõendi – mille täitis käsitletaval juhul ka Inglismaa High Court – peab määruse nr 2201/2003 artikli 37 lõike 1 punkti b kohaselt esitama pool, kes taotleb vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse täidetavaks tunnustamist. Selle vormi punktis 11 on aga just ette nähtud võimalus märkida, kas „[o]tsus hõlmab lapse tagasitoomist“, ning näidata ära selle isiku nimi ja andmed, kelle juurde laps tagasi tuuakse. Ka on punktis 11 sõnaselgelt märgitud, et „[s]ee võimalus on ette nähtud artikli 40 lõikes 2“.

82. See kinnitab, et seadusandja pidas tõesti silmas vanemlikku vastutust käsitlevaid kohtuotsuseid, mis eeldavad lapse tagasitoomist teise liikmesriiki ja mille täidetavaks tunnustamist võib taotleda hoolimata sellest, et kasutati selle määruse artiklites 11, 40 ja 42 ette nähtud Haagi menetlust.

2. Võimatus taotleda määruse nr 2201/2003 alusel niisuguse kohtumääruse täidetavaks tunnustamist, milles nõutakse lapse tagasitoomist ja mis ei ole seotud vanemliku vastutusega

83. Tuleb eristada esiteks otsuseid, mis eeldavad lapse tagasitoomist päritoluliikmesriiki või milles seda nõutakse vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tulemusena, ning teiseks otsuseid, milles nõutakse isiku – käsitletaval juhul laps – liikmesriigi territooriumile tagasitoomist, olenemata vanemlikku vastutust käsitlevast kohtuotsusest: mõlemat liiki otsused võivad eeldada lapse tagasitoomist päritoluliikmesriiki, kuid ainult esimesed võib tunnistada taotluse saanud liikmesriigis määruse nr 2201/2003 III peatüki 2. jao alusel täidetavaks.

84. Näiteks ei ole mõistagi välistatud, et liikmesriikide kohtud võivad oma riigisisese õiguse alusel nõuda lapse tagasitoomist riigi territooriumile, olenemata sellest, kas on tehtud vanemlikku vastutust käsitlev kohtuotsus.²⁸

85. Kui see ei ole aga määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõike 8 alusel tehtud tagasitoomisotsus (see tähendab otsus, mis tehti Haagi menetlust kasutades), ei kuulu see tagasitoomiskorraldus siiski määruse nr 2201/2003 esemelisse kohaldamisalasse.

²⁶ Kohtujuristi kursiiv.

²⁷ Vt selle kohta kohtujurist Sharpstoni seisukoht kohtuasjas Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:377, punkt 52 jj).

²⁸ Haagi konventsiooni artiklites 18, 29 ja 34 on täpsustatud, et see ei ole selle konventsiooniga vastuolus.

86. Vastavalt määruse artikli 1 lõike 1 punktile b kohaldatakse seda igat liiki kohtutes *tsiviilasjade* suhtes,²⁹ mis käsitlevad konkreetset vanemliku vastutuse tekkimist, teostamist, üleandmist või äravõtmist. Selle kohta on Euroopa Kohus küll märkinud, et mõiste „tsiviilasjad“ ei ole selles kontekstis mõeldud kitsas tähenduses³⁰ ning hõlmab eelkõige niisuguseid riigi meetmeid lapse kaitseks nagu asendusperesse paigutamine³¹ või kinnine keskus³².

87. Seesugune riigi lastekaitsemeede on siiski alati seotud vanemliku vastutuse kasutamisega ja seda tuleb seega eristada meetmest, millega nõutakse isiku – käsitletaval juhul lapse – asjaomase kohtu tööpiirkonda tagasitoomist väljaspool igasugust vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust. Niisuguse meetme ese on³³ politsei kasutamine asjaomase liikmesriigi poolt, mis ületab määruse nr 2201/2003 kohaldamisala³⁴.

88. Eelnevast tuleneb, et väljaspool määruse nr 2201/2003 artiklis 11 nimetatud juhtumeid ei kuulu kohtumäärus, milles nõutakse lapse tagasitoomist asjaomase kohtu tööpiirkonda ja seda olenemata vanemlikku vastutust käsitlevast kohtuotsusest, selle määruse kohaldamisalasse. Seega ei saa niisugust kohtuotsust tunnistada täidetavaks vastavalt selle määruse III peatüki 2. jaole.

3. Vahejärelalus

89. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus märkis, koosneb Inglismaa High Courti 8. septembri 2017. aasta määruse resolutsioon mitmest eraldi elemendist, see tähendab eelkõige laste paigutamist kohtu eestkoste alla, korraldusest tuua lapsed Inglismaa kohtu piirkonda tagasi, loast Iirimaa lastekaitseteenistustele võtta lapsed tagasitoomise korraldamise ajaks oma hoole alla ja korraldusest, et pärast seda tagasitoomist võtab lapsed oma hoole alla HCC.

90. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on teha selle kohtumääruse põhjal ja ülejäänud asjaolusid arvesse võttes kindlaks, kas selles kohtumääruses tehtud tagasitoomiskorralduse suhtes saab kohaldada määruse nr 2201/2003 III peatüki 2. jaos ette nähtud täidetavaks tunnistamise menetlust.

91. Eelnevatest kaalutlustest ilmneb, et esimesele küsimusele kohtuasjas C-325/18 PPU tuleb vastata nii, et kui väidetakse, et lapsed viidi ebaseaduslikult oma hariliku viibimiskoha liikmesriigist teise liikmesriiki, ei saa kohtumäärust, milles nõutakse laste tagasitoomist ning mille päritoluliikmesriigi kohus teeb väljaspool määruse nr 2201/2003 artiklis 11 ette nähtud menetlust ja olenemata vanemlikku vastutust käsitlevast kohtuotsusest, täita vastavalt selle määruse III peatükile. Niisugustel asjaoludel võib päritoluliikmesriigi tehtud kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse, mis eeldab lapse tagasitoomist sellesse liikmesriiki, siiski täita vastavalt sellele peatükile.

29 Kohtujuristi kursiiv.

30 Vt 27. novembri 2007. aasta kohtuotsus C (C-435/06, EU:C:2007:714, punkt 46 jj) ning 21. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, punkt 26). Vt ka minu ettepanek kohtuasjas C (C-435/06, EU:C:2007:543, punkt 33 jj) ning minu seisukoht kohtuasjas Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, punkt 10 jj).

31 Vt 27. novembri 2007. aasta kohtuotsus C (C-435/06, EU:C:2007:714, punkt 24 jj) ning 2. aprilli 2009. aasta kohtuotsus A (C-523/07, EU:C:2009:225, punkt 21 jj).

32 Vt 26. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punkt 56 jj).

33 Nagu Euroopa Kohus selgitas, tuleb selleks, et teha kindlaks, kas taotlus kuulub määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse, arvesse võtta selle eset: vt 21. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, punkt 28); vt ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT 2012, L 351, lk 1) (muudetud komisjoni 26. novembri 2014. aasta delegeeritud määrusega (EL) 2015/281; ELT 2015, L 54, lk 1) (nn „Brüsseli Ia määrus“) kohta teiste hulgas 9. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, punkt 34).

34 Vt selle kohta kohtujurist Mengozzi seisukoht kohtuasjas Gogova (C-215/15, EU:C:2015:725, punkt 39 jj).

C. Teine ja kolmas küsimus kohtuasjas C-325/18 PPU ning küsimus kohtuasjas C-375/18 PPU

92. Teine ja kolmas küsimus kohtuasjas C-325/18 PPU ning küsimus kohtuasjas C-375/18 PPU on asjakohased ainult juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses on määruskaebus, mis on esitatud määruse nr 2201/2003 kohaselt täidetavaks tunnistamise määruse peale. Vastasel korral jääb põhikohtuasi väljapoole liidu õiguse kohaldamisala ning Euroopa Kohus ei ole pädev eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele vastama.³⁵

93. Seega on vastused teisele ja kolmandale küsimusele kohtuasjas C-325/18 PPU ning küsimusele kohtuasjas C-375/18 PPU antud ainult juhuks, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus jõuab järeldusele, et High Courti 8. septembri 2017. aasta määruse võis tunnistada Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määrusega vastavalt määrusele nr 2201/2003 täidetavaks ning edasikaebemenetlust selles kohtus reguleerib seega sama määrus.

1. Tähtaeg (teine ja kolmas eelotsuse küsimus kohtuasjas C-325/18 PPU)

94. Oma teise ja kolmanda küsimusega kohtuasjas C-325/18 PPU – mida tuleb analüüsida koos – soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas juhul, kui täidetavaks tunnistamise määruse täitmine leidis aset enne selle kohtumääruse kättetoimetamist, on liidu õigusega vastuolus see, kui ta pikendab täidetavaks tunnistamise määruse peale määruskaebuse esitamise tähtaega, mis on sätestatud määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5.

a. Sissejuhatavad märkused

95. Määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõike 5 kohaselt on tähtaeg, mille jooksul tuleb täidetavaks tunnistamine edasi kaevata, üks kuu või kaks kuud juhul, kui selle poole harilik viibimiskoht, kelle suhtes täitmist taotletakse, on teises liikmesriigis kui liikmesriik, kus tehti täidetavaks tunnistamise määrus.

96. Käsitletaval juhul on selge, et määruskaebuse esitamise tähtaeg oli kaks kuud alates Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määruse tegemisest,³⁶ et see kohtumäärus toimetati vanematele kätte 22. septembril 2017³⁷ ning et viimased esitasid oma määruskaebuse selle peale 24. novembril 2017³⁸. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub seega eeldusest, et vanemad esitasid oma määruskaebuse 48-tunnise hilinemisega.

97. Euroopa Kohtu pädevuses ei ole kahtlemata kahtluse alla panna seda eeldust ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnanguid faktilistele asjaoludele, mis selle eelduseni viisid. Ka ei näi ükski pool kahtluse alla panevat faktilist asjaolu, et kuupäev, millest tuli hakata arvestama määruskaebuse esitamise kuupäeva, oli tõesti kuupäev, mil Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määrus vanematele kätte toimetati, see tähendab 22. september 2017.³⁹

35 Käsitletaval juhul ei tundu riigisisises õiguses olevat viidatud määrusele nr 2201/2003 selle kindlaksmääramise osas, missuguseid õigusnorme kohaldatakse olukorra suhtes, mida reguleerib ainult asjaomase liikmesriigi õigus; vt selle kohta 12. mai 2016. aasta kohtumäärus Sahyouni (C-281/15, EU:C:2016:343, punkt 24 jj ning seal viidatud kohtupraktika).

36 Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määruses on sõnaselgelt täpsustatud, et määruskaebuse esitamise tähtaeg on kaks kuud alates selle kohtumääruse kättetoimetamisest.

37 Vt käesoleva ettepaneku punkt 44.

38 Vt käesoleva ettepaneku punkt 46.

39 Segadust mitte *tähtaja arvestamise alguskuupäeva*, vaid *määruskaebuse esitamise kuupäeva* küsimuses HCC kirjalikes ja suulistes seisukohtades selgitati kohtuistungil: HCC oli märkinud ekslikult, et *notice of motion* esitati juba 19. novembril 2017 – kahekuulise kaebuse esitamise tähtaja jooksul, kui seda tuli hakata arvestama 22. septembrist 2017; vanemad kinnitasid siiski kohtuistungil, et see teave on vale ning et määruskaebus esitati tõesti alles 24. novembril 2017.

98. Nagu aga märgib ka eelotsusetaotluse esitanud kohus, sisaldab riigisisene kohtutoimik vanemate esindaja 27. septembri 2017. aasta *memorandum of appearance*'i, mis koostati vastavalt kõrgemate kohtute kodukorra (Rules of the Superior Courts) määruse 12 artiklile 9 ja selles mainitud lisa A II osa vormile nr 1. Selles dokumendis märgib vanemate esindaja, et sai kätte dokumendi *originating summons*, ja palub saata *statement of claim*'i, mis näib puudutavat täidetavaks tunnistamise taotlust, mille HCC Iirimaa High Courtile esitas, et saavutada Inglismaa High Courti 8. septembri 2017. aasta kohtumääruse täitmine.

99. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab seda asjaolu analüüsima ja tegema kindlaks, kas see, et vanemad ei olnud saanud HCC täidetavaks tunnistamise taotlust või ükskõik missugust muud asjakohast dokumenti kätte – eeldusel, et see asjaolu on kinnitust leidnud – Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määruse kättetoimetamise hetkeks, avaldab *mõju hetkele, millest hakatakse arvestama* edasikaebamistähtaega.

100. Sellega seoses tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt nõuab õigussubjektidele liidu õigusega antud põhiõiguste tõhus kaitse, et viimastele edastataks täielik põhjendus, mis võimaldaks neil ennast kaitsta nii hästi kui võimalik.⁴⁰ Lisaks on Euroopa Kohus märkinud, et liidu institutsioonide aktide peale hagi esitamise raames saab tähtaega arvestama hakata alles alates hetkest, mil asjaomane isik saab täpselt teada asjaomase akti sisu ja põhjendused, mis võimaldab tal kasutada oma õigust esitada hagi.⁴¹ Lõpuks on kasulik meenutada Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat, mille kohaselt saab edasikaebamise tähtaega hakata arvestama alles hetkest, mil hagejad said tõesti kohtuotsusega *täielikul kujul* tutvuda.⁴²

101. Ainult siis, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus jõuab selle analüüsi põhjal järeldusele, et vanemate hagi esitati tõesti pärast tähtaja möödumist, tekib küsimus, kas määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 sätestatud tähtaega saab pikendada juhul, kui täidetuks tunnistamise määrus täideti enne selle otsuse kättetoimetamist isikule, kelle suhtes täitmist taotletakse.

b. Võimalus pikendada määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 ette nähtud tähtaega

102. Määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõike 5 kohaselt tuleb apellatsioonkaebus täitmisotsuse peale esitada ühe kuu jooksul või kahe kuu jooksul, kui selle poole alaline elukoht, kelle suhtes täitmist taotletakse, on muus liikmesriigis kui liikmesriik, kes kohtuotsuse täidetavaks tunnistas. Olenemata kaugusest ei või tähtaega pikendada.

40 Vt selle kohta 15. oktoobri 1987. aasta kohtuotsus Heylens jt (222/86, EU:C:1987:442, punkt 15).

41 Vt eelkõige 5. märtsi 1980. aasta kohtuotsus Könecke Fleischwarenfabrik vs. komisjon (76/79, EU:C:1980:68, punkt 7), 6. juuli 1988. aasta kohtuotsus Dillinger Hüttenwerke vs. komisjon (236/86, EU:C:1988:367, punktid 13 ja 14), 6. detsembri 1990. aasta kohtuotsus Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie vs. komisjon (C-180/88, EU:C:1990:441, punkt 22) ning 19. veebruari 1998. aasta kohtuotsus komisjon vs. nõukogu (C-309/95, EU:C:1998:66, punkt 18 jj) või ka 23. oktoobri 2007. aasta kohtuotsus parlament vs. komisjon (C-403/05, EU:C:2007:624, punkt 29 jj).

42 Vt selle kohta EIK 26. jaanuari 2017. aasta otsus Ivanova ja Ivashova vs. Venemaa (CE:ECHR:2017:0126JUD000079714, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).

103. Et määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõike 5 sõnastuse kohaselt on selles ainult sätestatud, et olenemata kaugusest ei või tähtaega pikendada,⁴³ ei ole välistatud pikendada seda tähtaega *muudel* põhjustel peale vahemaa⁴⁴.

104. Nagu vanemad õigesti väidavad, kinnitab niisugust sõnasõnalist tõlgendust asjaolu, et määrus nr 2201/2003 sisaldab lisaks väga sõnaselgeid sätteid asjaomaste kohtute volitustega seotud võimalike väljaarvamiste, keeldude või piirangute kohta.⁴⁵ Asjaolu, et sõnaselgelt on keelatud ainult pikendamine vahemaa tõttu, näitab seega seda, et liidu seadusandja ei soovinud välistada artikli 33 lõikes 5 sätestatud tähtaja pikendamist muudel põhjustel.

105. Määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 ette nähtud tähtaja kontekstipõhine tõlgendamine ei vii teistsugusele tulemusele. Näiteks ilmneb artikli 33 ülesehitusest, et selle lõikes 5 ette nähtud edasikaebamise tähtaja kehtestamise eesmärk on mitte viivitada niisuguste teises liikmesriigis tehtud kohtuotsuste täitmisega, mis on tunnistatud vastavalt artiklile 31 täidetavaks. See eesmärk tuleneb sellest, et edasikaebamise tähtaeg on määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõike 5 järgi kohaldatav ainult siis, kui *kostja* vaidlustab *täitmise*, see tähendab juhul, kui on tehtud täidetavaks tunnistamise otsus. Seevastu ei ole artikli 33 lõike 4 kohaselt tähtaega *täitmise taotleja* poolseks edasikaebamiseks, kui ta vaidlustab selle, et kohus, kelle poole pöörduti, jättis rahuldamata artikli 28 alusel esitatud taotluse, et tehtaks teises liikmesriigis langetatud kohtuotsuse täidetavaks tunnistamise otsus.

106. Sellest järeldub, et tähtaja pikendamine ei ole välistatud, eelkõige siis, kui see ei lükka täidetavaks tunnistatud kohtuotsuse täitmist põhjendamatult edasi.

107. Nii on see ka käsitletava juhtumi asjaoludel, mil kohtumäärus, mille täidetavaks tunnistamist taotleti, täideti juba enne kaebuse esitamist, ning seega ei ole ohtu, et kaebuse esitamise tähtaja pikendamine lükkab täitmist edasi. Võib isegi väita, et niisugusel juhul peaks isik, kelle suhtes täitmist taotletakse, saama määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõike 5 alusel oma kaebuse esitada – nagu ka isik, kes täitmist taotleb, oma kaebuse selle artikli lõike 4 alusel – ilma tähtajapiiranguta. Minemata nii kaugule, piisab, kui tõdeda, et niisugusel juhul ei tohi tähtaega igatahes kohaldada kitsendavalt.

43 Määruse prantsuskeelse versiooni sõnastus („Ce délai ne comporte pas de prorogation à raison de la distance“) ei ole ühetähenduslik, kuid teistest keeleversioonidest ilmneb, et see tähendab, et tähtaega ei saa pikendada vahemaaga seotud põhjustel (vt ingliskeelne versioon: „No extension of time may be granted on account of distance“, saksakeelne versioon: „Eine Verlängerung dieser Frist wegen weiter Entfernung ist ausgeschlossen“, hispaaniakeelne versioon: „Dicho plazo no admitirá prórroga en razón de la distancia“, itaaliakeelne versioon: „Detto termine non è prorogabile per ragioni inerenti alla distanza“, portugali keelne versioon: „Este prazo não é susceptível de prorrogação em razão da distância“, hollandikeelne versioon „De termijn kan niet op grond van de afstand worden verlengd“).

44 Seda seisukohta pooldavad ka tuntud rahvusvahelise eraõiguse uurijad, vt näiteks Schlosser, P. F., *EU-Zivilprozessrecht*, 2. Aufl., Beck, München, 2003, lk 276 nr 9; Oberhammer, P., „Art. 43“, *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, Bd. 10, 22. Aufl., Mohr Siebeck, Tübingen, 2011, lk 686 nr 11 (mõlemad nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 012, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) (nn „Brüsseli I määrus“) artikli 43 kohta, mis vastab määruse nr 2201/2003 artiklile 33); Mankowski, P., „Art 33“, *Brussels IIbis Regulation*, Sellier, München, 2012, lk 312 nr 38; Paraschas, K., „VO (EG) 2201/2003 Art. 33“, *Internationaler Rechtsverkehr in Zivil- und Handelssachen*, 54. Aufl., Beck, München, 2018, nr 8. Lisaks näib, et 11. augusti 1995. aasta kohtuotsuses SISRO (C-432/93, EU:C:1995:262, punkt 15) nõustus Euroopa Kohus kaudselt, et riigisiseste menetlusnormide alusel on võimalik tunnistada vastuvõetavaks kaebus, mis on esitatud pärast selle kahekuulise tähtaja möödumist, mis on nähtud ette 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (edaspidi „Brüsseli konventsioon“) artikli 36 teises lõigus, mis vastab määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikele 5.

45 Vt näiteks määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõige 3: „Käesolevat määrust ei kohaldata [...]“; artikli 11 lõiked 4 ja 5: „Kohus ei saa“; artiklid 22 ja 23: „kohtuotsust [...] ei tunnustata“, artikkel 24: „Otsuse teinud liikmesriigi kohtu pädevus ei kuulu kontrollimisele“; artikkel 25: „Kohtuotsuse tunnustamisest ei või keelduda põhjusel, et selle liikmesriigi õigusaktid, kus taotletakse tunnustamist, ei luba [...]“; artikkel 26 ja artikli 31 lõige 3: „Mitte mingil juhul ei või kontrollida kohtuotsuse sisu“; artikli 31 lõige 1: „[ei] isikul [...] ega lapsel ei ole [...] õigust teha taotluse kohta mingeid esildisi“ või ka artikkel 34: „Kaebuse kohta tehtud otsust võib vaidlustada ainult [...]“.

108. Sellest järeldub, et määrus nr 2201/2003 ei välista, et pädev kohus pikendab selle määruse artikli 33 lõikes 5 ette nähtud edasikaebamistähtaega.⁴⁶ Niisuguse pikendamise menetluslikku korda reguleerib iga liikmesriik liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõtte kohaselt oma riigisisese õiguskorras.

c. Kaalumine, mis tuleb seoses määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 ette nähtud edasikaebamistähtaja pikendamisega läbi viia

109. Kuigi määrus nr 2201/2003 ei välista artikli 33 lõikes 5 ette nähtud tähtaja pikendamist või ennistamist,⁴⁷ on selle tähtaja kohaldamine siiski põhimõte, millest tohib teha erandeid ainult nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel.

110. Lisaks piiravad riigisisese kohtu õigust seda tähtaega pikendada või see ennistada niisugustel juhtudel võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtted.⁴⁸

111. Mis puudutab esiteks võrdvärsuse põhimõtet – mis tähendab seda, et menetlusnormid, mis on kehtestatud nende kohtuasjade läbivaatamiseks, mille eesmärk on tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse, ei tohi olla ebasoodsamad kui samalaadsete riigisiseste kaebuste puhul⁴⁹ –, siis näib, et sellega ei ole käsitletaval juhul probleeme. Eelotsusetaotlusest ilmneb nimelt, et Iirimaa õiguses on kohtule antud õigus pikendada edasikaebamistähtaegu nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel, kui tegemist on riigisisese õiguse kohaldamisega.⁵⁰

112. Teiseks ei tohi riigisisese menetlusnormid tõhususe põhimõtte kohaselt muuta liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära keeruliseks.⁵¹

113. Selles küsimuses tuleb märkida, et käsitletaval juhul on määruses nr 2201/2003 ja konkreetsemalt selle III peatüki 2. jaos kaalutud, kumb on tähtsam, kas täitmise taotleja õigus saavutada kiiresti oma taotluse rahuldamine või selle isiku õigus, kelle suhtes täitmist taotletakse, vaidlustada teises liikmesriigis tehtud kohtuotsuse täitmine taotluse saanud liikmesriigis tõhusalt.⁵² Lisaks on määruse nr 2201/2003 kõik sätted kantud eelkõige eesmärgist tagada parimal viisil lapse huvide arvessevõtmine ja hoolitseda selle eest, et järgitakse talle harta artiklis 24 ette nähtud põhiõigusi.⁵³

46 Täielikkuse huvides tuleb märkida, et Euroopa Kohtu 4. veebruari 1988. aasta kohtuotsus Hoffmann (145/86, EU:C:1988:61) ja 16. veebruari 2006. aasta kohtuotsus Verdoliva (C-3/05, EU:C:2006:113), millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab ja millele juhtis tähelepanu HCC, seda tõlgendust ei väära. Euroopa Kohus mainis nendes kohtuotsustes küll, et Brüsseli konventsiooni artiklis 36 – mis vastab määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikele 5 – kindlaks määratud tähtaeg on range. Kohtuotsuses Hoffmann märkis Euroopa Kohus siiski ainult, et kõnesolevat õigusnormi tuleb tõlgendada nii, et pool, kes ei esitanud täidetavaks tunnistamise peale selles ette nähtud kaebust, ei saa täitmise etapis enam tugineda mõjuvale põhjusele, millele ta oleks võinud tugineda täidetavaks tunnistamise edasi kaebamisel (4. veebruari 1988. aasta kohtuotsus Hoffmann, 145/86, EU:C:1988:61, punkt 34). Ka kohtuotsuses Verdoliva piirdus Euroopa Kohus sellega, et otsustas, et ainuüksi sellest, kui isik, kelle suhtes täitmist taotletakse, on kohtuotsusest teada saanud, ei piisa viidatud õigusnormis sätestatud kättetoimetamise nõude asendamiseks ja selles ette nähtud edasikaebamise tähtaja arvestama hakkamiseks (16. veebruari 2006. aasta kohtuotsus C-3/05, EU:C:2006:113, punkt 38).

47 Saksamaa õiguses ei ole ette nähtud mitte tähtaja pikendamine, vaid tähtaja ennistamine.

48 Vt minu ettepanek kohtuasjas Puškár (C-73/16, EU:C:2017:253, punktid 46 ja 47).

49 Vt eelkõige 16. detsembri 1976. aasta kohtuotsus Rewe-Zentralfinanz ja Rewe-Zentral (33/76, EU:C:1976:188, punkt 5), 7. jaanuari 2004. aasta kohtuotsus Wells (C-201/02, EU:C:2004:12, punkt 67) ja 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus TDC (C-327/15, EU:C:2016:974, punkt 90).

50 Vt selle kohta Iirimaa õigusnorm, millele on viidatud käesoleva ettepaneku punktis 23.

51 Vt käesoleva ettepaneku punktis 49 viidatud kohtupraktika.

52 Vt Brüsseli konventsiooni artikli 36 kohta, mis vastab määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikele 5, 16. veebruari 2006. aasta kohtuotsus Verdoliva (C-3/05, EU:C:2006:113, punkt 26 jj) ning minu ettepanek kohtuasjas Verdoliva (C-3/05, EU:C:2005:722, punkt 38 jj ning seal viidatud kohtupraktika); vt samal teemal määruse nr 2201/2003 kohta 11. juuli 2008. aasta kohtuotsus Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punkt 101).

53 Vt eelkõige määruse nr 2201/2003 põhjendus 33.

114. Sellest järeldub, et kui niisugune riigisisene kohus nagu käsitletaval juhul eelotsusetaotluse esitanud kohus kohaldab selle üle otsustamisel, kas määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 ette nähtud tähtaega pikendada, oma riigisiseses õiguses ette nähtud menetluskorda, peab ta tagama, et järgitakse tõesti eelmises punktis nimetatud õigusi ja eesmärke. See nõue võib konkreetsel juhul tähendada seda, et tähtaega tuleb pikendada, nagu see võib ka tähendada niisuguse pikendamise ajalist piiramist. Kaalumisel, mille asjaomane kohus peab seejuures läbi viima, peab asjaomane kohus arvesse võtma määruse üldist ülesehitust ja kõiki asjaolusid, mis konkreetse juhtumi konteksti iseloomustavad.

115. Käsitletaval juhul peab eelotsusetaotluse esitanud kohus arvesse võtma eelkõige järgmisi asjaolusid.

1. Kui suurel määral tähtaega ületati

116. Määrusega nr 2201/2003 ei soovita mitte ainult tagada nende kohtuotsuste kiiret täitmist, mille täitmist taotletakse, vaid ka õiguskindlust niisuguste otsuste tunnustamisel ja täitmisel. See, kui juba täidetud kohtuotsuse saab vaidlustada ilma igasuguse ajalise piiranguta, võib aga õiguskindlust kahjustada. See on nii seda enam, et täidetavaks tunnustamise määruse tühistamine võib pöörata ümber faktilise olukorra, mille kiiruga täitmine tekitab, see tähendab niisugusel juhul nagu käsitletav viia selleni, et lapsed tuuakse tagasi taotluse saanud liikmesriiki.⁵⁴ Riigisisene kohus peab võtma seega arvesse seda, kui palju aega on alates esialgu ette nähtud tähtaja möödumisest kulunud. Käsitletaval juhul on 48-tunnine viivitus, millega vanemad määruskaebuse esitasid, väga väike ning selle määruskaebuse vastuvõetavaks tunnustamine ei tekita olulist erinevust võrreldes määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 sätestatud tähtajaga.

2. Määruse nr 2201/2003 eesmärgid

117. Määruse nr 2201/2003 eesmärk ei ole mitte ainult hõlbustada vanemlikku vastutust käsitlevate kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist teistes liikmesriikides, vaid ka vältida seda, et niisugused kohtuotsused tunnustatakse täidetavaks, kui see on vastuolus selle määruse artiklis 23 nimetatud mittetunnustamise põhjustega. Näib, et niisuguse faktilise olukorra püsimine, mis tekkis sellise täidetavaks tunnustatud otsuse tulemusena, mille puhul esinevad ilmselgelt mittetunnustamise põhjused ja mis pöörati täitmisele ilma, et kostjal oleks võimalik seda otsust vaidlustada, tekitab rohkem probleeme selle soovitava toime seisukohast, mis peaks olema määruel nr 2201/2003, tõlgendatuna koostoimes hartaga, kui määruskaebuse esitamine esialgu ette nähtud tähtaja möödumisest 48 tundi hiljem. See on nii seda enam, et määruse nr 2201/2003 sätete tõhusust kahjustatakse otsuse ebaseadusliku täitmisega nii kaua, kuni püsib see faktiline olukord, mis selle täitmise tulemusena tekkis.⁵⁵

3. Õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile rikkumine

118. Erinevalt tsiviil- ja kaubandusajades tehtavatest kohtuotsustest, mida käsitleb määrus nr 1215/2012 („Brüsseli Ia määrus“),⁵⁶ ning suhtlusõigust ja lapse tagasitoomist käsitlevatest kohtuotsustest, mida on mainitud määruse nr 2201/2003 artiklis 40,⁵⁷ ei ole liidu seadusandja sõnaselgelt otsustanud jätta täidetavaks tunnustamise menetlust ära vanemlikku vastutust käsitlevate kohtuotsuste puhul määruse nr 2201/2003 tähenduses. Nagu Poola valitsus kohtuistungil kõnekalt rõhutas, ei ole Brüsseli Ia ja Ila määrus selles mõttes identsed, sest teine on kantud eesmärgist kaitsta lapse huve. Et mängusolevad laste ja vanemate õigused on tundlikud ja tähtsad, ei saa vanemlikku

⁵⁴ Vt punkt 64 eespool.

⁵⁵ Vt selle kohta analoogia alusel 10. aprilli 2003. aasta kohtuotsus komisjon vs. Saksamaa (C-20/01 ja C-28/01, EU:C:2003:220, punkt 36).

⁵⁶ Vt määruse nr 1215/2012, nn Brüsseli Ia määruse artikkel 39.

⁵⁷ Vt käesoleva ettepaneku punktid 66 ja 71.

vastutust käsitlevaid kohtuotsuseid täita automaatselt, ilma taotluse saanud liikmesriigi igasuguse kontrollita. Määruse nr 2201/2003 III peatüki 2. jaos ette nähtud täidetavaks tunnistamise menetluse läbiviimine on seega igasuguse teises liikmesriigis tehtud vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse täitmise hädavajalik eeltingimus.⁵⁸

119. See menetlus on aga välja töötatud nõnda, et sisaldab kahte kohustuslikku etappi: nii teeb kohus, kellele on esitatud täidetavaks tunnistamise taotlus, otsuse vastavalt määruse nr 2201/2003 artikli 31 lõikele 1 esialgu kiiresti, ilma et isik, kelle suhtes täitmist taotletakse, ega laps saaksid menetluse selles etapis seisukohti esitada. Hiljem, enne nii saavutatud täidetavaks tunnistamise määruse täitmisele pööramist kitsamas tähenduses peab isikul, kelle suhtes täitmist taotletakse, olema siiski võimalik esitada määruskaebus, et ta saaks esitada eelkõige mõne selle määruse artiklis 23 sätestatud mittetunnustamise põhjustest⁵⁹ ja vaidlustada täitmise õigel ajal.

120. Harta artikli 52 lõike 1 kohaselt tohib põhiõiguste teostamist piirata ainult nimetatud õiguste olemust arvestades ning kui need piirangud on vajalikud või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

121. Selles küsimuses on Euroopa Kohus otsustanud, et ainult erakorralistel asjaoludel, mis on eriti kiireloomulised, ning kui lapse huvid seda tõesti nõuavad ja määruse nr 2201/2003 artikli 20 alusel võetud ajutistest meetmetest ei piisa, võib vastavalt sellele määrusele tehtud täidetavaks tunnistamise määrus olla erandkorras ja üldreeglit kõrvale kaldudes täidetav kohe, kui see tehakse, ja selle võib täita enne edasikaebamismenetluse lõppu. Euroopa Kohus nõustus, et niisugused asjaolud esinesid juhul, kui küsimuse all oli sellise otsuse täitmine, millega anti korraldus paigutada laps kinnisesse keskusse teises liikmesriigis olukorras, kus laps oli juba põgenenud ja teinud mitu enesetapukatset, ning sinna paigutamise vastu oli ainult laps ise (mitte tema vanemad).⁶⁰

122. Põhikohtuasja faktilistest asjaoludest ilmneb selgelt, et käsitletaval juhul niisuguseid erakorralisi asjaolusid ei esine. Hetkel, mil CFA ja HCC sotsiaaltöötajad Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määruse täitsid ja lapsed vanemate teadmata Inglismaale tagasi töid, viibisid lapsed turvaliselt Irimaal asendusesperes. Ei olnud seega ohtu, et vanemad koos lastega uuesti põgenevad, ega ohtu laste heolule, mille tõttu tuli täidetavaks tunnistamise määrus väidetavalt otsekohe täita.

123. Ei ole ka aru saada, miks tuli lapsed Inglismaale tagasi tuua nii kiiresti, et seda tuli teha veel enne, kui täidetavaks tunnistamise määrus vanematele kätte toimetati, samas kui HCC oli alates Inglismaa High Courti 8. septembri 2017. aasta määruse tegemisest lasknud mööduda peaaegu kaks nädalat enne, kui esitas 21. septembril 2017 oma taotluse tunnistada see kohtumäärus täidetavaks.

124. Lõpuks tuleb märkida, et käsitletaval juhul tekitas täidetavaks tunnistamise määruse kohene täitmine – see tähendab laste Inglismaale tagasitoomine – korvamatut kahju, sest vanemad ja lapsed lahutati vähemalt ajutiselt. Euroopa Kohus on nõustunud, et väikelapse puhul ei saa bioloogilist aega mõõta üldiste kriteeriumide alusel, võttes arvesse väikelapse intellektuaalset ja psühholoogilist struktuuri ja selle arenemise kiirust.⁶¹ Nagu Euroopa Kohus on märkinud, võib lahutamine selles

58 Vt 26. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punkt 118) ning minu seisukoht kohtuasjas Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, punkt 71 jj).

59 Vt selle kohta 11. juuli 2008. aasta kohtuotsus Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punkt 101). Vt selle kohta veel, mis puudutab Brüsseli konventsiooni artiklit 36, mis vastab määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikele 5, minu ettepanek kohtuasjas Verdoliva (C-3/05, EU:C:2005:722, punktid 41 ja 42): „[A]rtikkel 36 [täiendab] menetlusnormina konventsiooni artiklites 27 ja 28 loetletud keeldumise materiaalõiguslikke aluseid.“ Lisaks ilmneb ka Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, et isik, kelle suhtes taotletakse liidu teises liikmesriigis tehtud kohtuotsuse täitmist ja kelle suhtes kohaldatakse vastastikuse tunnustamise korda, peab saama väita, et Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud õigust kaitstakse ilmselgelt puudulikult. Ainult siis, kui see kaitse ei olnud puudulik, võib kohaldada eeldust, et liidu õigusega on konventsiooniga tagatud õigused kaitstud samaväärselt ning et liikmesriigid võivad niisuguse vastastikuse tunnustamise süsteemi täielikult ellu viia; vt EIK 23. mai 2016. aasta otsus Avotiņš vs. Läti (CE:ECHR:2016:0523JUD001750207, punkt 116).

60 Vt 26. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punkt 121 jj).

61 11. juuli 2008. aasta kohtuotsus Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punkt 81).

olukorras rikkuda parandamatult asjaomaste laste ja nende vanemate suhte ning põhjustada pöördumatut psüühilist kahju.⁶² Sellest järeldub, et käsitletaval juhul sõltus sellest, kas vanematel oli tõesti menetluslik õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, ka see, kas nende õigust perekonnaelu austamisele harta artikli 7 tähenduses tõesti kaitstakse või mitte.

125. Selles olukorras ei ole vaja võtta seisukohta küsimuses, kas see, kuidas piirati vanemate õigust tõhusale õiguskaitsevahendile – mis on nähtud ette harta artiklis 47 –, kahjustas selle õiguse olemust harta artikli 52 lõike 1 tähenduses. Piisab tõdemusest, et Iirimaa ja Inglismaa ametiasutuste toimimisviisiga rikuti eriti tõsiselt vanemate põhiõigust tõhusale õiguskaitsevahendile – rikkumine, mis ei olnud üldse vajalik, et kaitsta laste turvalisust ja huve, ega olnud seega põhjendatud.

4. Põhjuslik seos tähtaja mittejärgimise ja haldusasutuse käitumise vahel

126. Käsitletaval juhul ei ole mõistagi selge, kas esiteks selle vahel, et rikuti põhjendamatult vanemate põhiõigust tõhusale õiguskaitsevahendile, ja teiseks selle vahel, et vanemad ei järginud määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 ette nähtud tähtaega, kui esitasid täidetavaks tunnistamise määruse peale oma määruskaebuse, on põhjuslik seos. Vanemate esindajad märkisid muide, et selle viivituse eest vastutavad nemad, mitte vanemad.⁶³

127. Nagu aga eelotsusetaotluse esitanud kohus õigesti märgib, ei saa välistada, et HCC käitumine ja kõik põhikohtuasja asjaolud koos olid niisugused, et heidutasid vanemaid, mistõttu nad arvasid, et määruskaebuse esitamine täidetavaks tunnistamise määruse peale Iirimaal on mõttetu olukorras, kus see täideti veel enne kättetoimetamist. Niisuguses olukorras ei saa välistada, et sellel hirmutundel on kaudne põhjuslik seos viivitusega nende määruskaebuse esitamisel.

128. Seega ei ole põhikohtuasja asjaolusid arvestades esiteks võimatu, et HCC-poolse kõnesoleva perekonna juhtumi haldamise viisi ja perekonna Iirimaale põgenemise vahel on põhjuslik seos.⁶⁴

129. Teiseks tehti Inglismaa High Courti 8. septembri 2017. aasta määrus – millega lapsed pandi kohtu eestkoste alla ja nõuti nende tagasitoomist – nii, et vanemaid ei olnud kohal, ning tingimustes, mille puhul on – nagu mitu menetlusosalist kohtuistungil kinnitasid – vähemalt kaheldav, kas vanematel oli tõesti võimalus, et nad kuulatakse ära.⁶⁵

130. Kolmandaks tunnistati see kohtumäärus seejärel Iirimaal täidetavaks ning pöörati otsekohe põhjendamatult⁶⁶ täitmisele, ilma et vanematel oleks olnud võimalus sellele vastu seista, kuigi nad oleksid võinud ilmselgelt esitada mõned määruse nr 2201/2003 artiklis 23 ette nähtud mittetunnustamise põhjused,⁶⁷ eelkõige asjaolu, et HCC hagiavaldust ei olnud neile kätte toimetatud õigel ajal ning Inglismaa High Court tegi oma määruse, ilma et neil oleks olnud võimalust olla ära kuulatud.

131. Neljandaks on täiesti loogiline, et pärast laste tagasitoomist Inglismaale püüdsid vanemad kõigepealt vaidlustada Inglismaa High Courti 8. septembri 2017. aasta määrust.

62 Vt teiste hulgas 1. juuli 2010. aasta kohtuotsus Povse (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, punktid 35 ja 36), 5. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus McB. (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, punkt 28) ning 22. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, punktid 39 ja 40).

63 Vt käesoleva ettepaneku punkt 46.

64 Vt eelkõige käesoleva ettepaneku punkt 33 jj.

65 Vt käesoleva ettepaneku punktid 38 ja 39.

66 Vt käesoleva ettepaneku punkt 125.

67 Vt käesoleva ettepaneku punkt 16.

132. Viidaks ei andnud Court of Appeal of England and Wales (apellatsioonikohus, Inglismaa ja Wales) neile luba esitada selle kohtumääruse peale määruskaebust ning esitas seejuures enam kui napped põhjendused, mille puhul ei võetud arvesse seda, et Inglismaa High Courti 8. septembri 2017. aasta määrus oli nende õigust olla ära kuulatud arvestades ilmselgelt problemaatiline.⁶⁸

133. Need asjaolud koos võisid muuta vanematel Iirimaa määruskaebuse esitamise keerukamaks ja lõpuks seda edasi lükata,⁶⁹ kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et nende kavatsus esitada määruskaebus ettenähtud tähtaja jooksul ilmneb erinevatest faktilistest asjaoludest. Nagu vanemate esindaja õigesti kohtuistungil märkis, tuleb selles olukorras meeles pidada, et vanemad on ühiskondlikult ja majanduslikult tõrjutud rühmadesse kuuluvad isikud, kellel oli kahtlemata vähem vahendeid enda kaitsmise korraldamiseks kui haldusasutusel, kes oli nende vastaspool.

5. Poolte käitumine

134. Põhikohtuasja toimikus ei ole midagi, mis paneks arvama, et vanematepoolne määruskaebuse esitamine pärast esialgu ette nähtud tähtaja möödumist annab tunnistust venitamiskavatsusest, soovist teha takistusi või ka kavatsusest eirata ettenähtud tähtaegu – erinevalt sellest, kuidas näis olevat olnud kohtuasjas Hoffmann.⁷⁰ Käsitleva juhtumi faktilistest asjaoludest ilmneb vastupidi, et vanemad tegutsesid heauskselt ja tegid kõik endast oleneva, et esitada oma määruskaebus ettenähtud tähtaja jooksul.

135. Seevastu on juba märgitud, et just HCC ja tema Iirimaa ametikaaslased ei ilmutanud käsitletaval juhul nõutavat hoolt.⁷¹ Eelkõige ei olnud täidetavaks tunnistamise määruse ennatlik täitmine põhjendatud.⁷² Nende asutuste käitumine on seda lubamatum, et tegemist on haldusasutustega, kellel ei peaks – erinevalt lapseta jäetud vanemast „klassikalise“ piiriülese lapseröövi puhul – olema mingit isiklikku huvi laste tagasitoomise vastu, vaid kes peaksid ainult tegutsema nii, et laste huve kaitstakse nii hästi kui võimalik. CFA ja HCC toimimisviis käsitletaval juhul ei olnud aga selle eesmärgiga kooskõlas.

d. Vahejärelalus

136. Eelnevast tuleneb, et teisele ja kolmandale küsimusele kohtuasjas C-325/18 PPU tuleb vastata nii, et määruse nr 2201/2003 rakendussätteid puudutavas asjas on kohus, kelle poole on pöördutud, liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõtte alusel pädev pikendama selle määruse artikli 33 lõikes 5 ette nähtud tähtaega. Asjaomase kohtu ülesanne on hinnata kõikidest asjaoludest lähtudes ning võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid arvestades, kas tähtaega tuleb pikendada. Hindamise käigus peab see kohus eelkõige arvesse võtma asjaolu, et täidetavaks tunnistamise määruse täitmisega enne selle kättetoimetamist isikule, kelle suhtes täitmist taotleti, rikuti põhjendamatult selle isiku õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, mis on sätestatud harta artiklis 47.

68 Vt käesoleva ettepaneku punkt 45. Selles määruses on märgitud: „Kaebuse esitajate väited sellele kohtule esitatud menetlusdokumentides on sisutud. [Kaebuse esitajatel] oli võimalus osaleda 8. septembri kohtuistungil, kuid selle asemel nad põgenesid. Nüüd esitatud konstrueeritud argumentid, mis puudutavad õigust õiglasele kohtulikule arutamisele, õigust reisida ja eestkoste kasutamist, on tühjad argumentid, seda enam, et lapsed on nüüd taas selle kohtu tööpiirkonnas.“ (Kohtujuristi tõlge.)

69 Selles küsimuses on Euroopa Kohus nõustunud hagide raames, mis esitati liidu institutsioonide aktide peale, et hagi hilinenud esitamine võib kujutada endast vabandavat viga, kui asjaomase institutsiooni käitumine oli üksinda või olulisel määral niisugune, et tekitas heauskse õigussubjekti peas mõistetava segaduse (15. mai 2003. aasta kohtuotsus Pitsiorlas vs. nõukogu ja EKP, C-193/01 P, EU:C:2003:281, punkt 24). Vt selle kohta ka EIK 6. detsembri 2001. aasta otsus Tsironis vs. Kreeka (CE:ECHR:2001:1206JUD004458498, punkt 27 jj).

70 Vt käesoleva ettepaneku 46. joonealune märkus.

71 Vt käesoleva ettepaneku punkt 122 jj ning punkt 128 jj.

72 Vt käesoleva ettepaneku punkt 122 jj.

2. Esialgne õiguskaitse (kohtuasi C-375/18 PPU)

137. Nagu eespool märgitud,⁷³ esitasid vanemad pärast eelotsusetaotluse esitamist kohtuasjas C-325/18 PPU eelotsusetaotluse esitanud kohtule ajutise õiguskaitse kohaldamise taotluse, milles nad palusid kohtul teha HCC suhtes korraldava määruse, et viimane ei jätkaks põhimenetluse lõpuni imiku lapsendamise menetlust ega algataks kahe vanema lapse lapsendamise menetlust.

138. Selles olukorras küsibki eelotsusetaotluse esitanud kohus oma küsimusega kohtuasjas C-375/18 PPU Euroopa Kohtult, kas liidu õiguse ja eelkõige määrusega nr 2201/2003 on vastuolus see, kui ta teeb esialgse õiguskaitse abinõuna teise liikmesriigi ametiasutuse suhtes korraldava määruse, millega ta keelab sellel asutusel algatada laste lapsendamise menetlust teise liikmesriigi kohtutes, samas kui niisugust korraldavat määrust on vaja, et kaitsta vastavalt määruse artikli 33 lõikele 5 algatatud hagimenetluse osaliste õigusi.

a. Sissejuhatavad märkused

139. Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab oma küsimuses konkreetselt asjaolu, et korraldav määrus, mis tal palutakse teha, on adresseeritud teise liikmesriigi ametiasutusele.

140. Selle kohta tuleb märkida, et ei ole mõistagi välistatud, et niisuguse korraldava määruse tegemine välisriigi ametiasutuse suhtes võib teataval asjaoludel tekitada küsimusi, mis puudutavad konkreetselt konstitutsiooniõigust või rahvusvahelist avalikku õigust.

141. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus aga õigesti märgib, et ole käsitletaval juhul siiski tegemist sekkumisega Ühendkuningriigi kohtuvõimu, täidesaatva või haldusvõimu suveräänsusse, sest korraldav määrus, mis eelotsusetaotluse esitanud kohtul teha palutakse, on adresseeritud HCC-le kui selles kohtus poolelioleva hagimenetluse poolele. Täidetavaks tunnistamise menetluse Irimaal algatas aga HCC ise ja praegune menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus on ainult selle jätk. Seega võib kahelda, kas HCC võib nüüd pääseda eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva menetluse mõjust. Idee, et riik, kes osaleb menetluses teise liikmesriigi kohtus, annab ennast nii algatatud menetluses selle riigi jurisdiktsiooni alla ega saa seega tugineda kohtulikule puutumatusse, on muide olemas ka riikide immuniteedi Euroopa konventsioonis.⁷⁴

142. Igal juhul ei ole Euroopa Kohtu pädevuses tuvastada, kas käsitletaval juhul võib asjaolu, et HCC on teise liikmesriigi ametiasutus, takistada eelotsusetaotluse esitanud kohtul menetluses, mis on selles kohtus pooleli, tema suhtes esialgse õiguskaitse kohaldamist. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimus piirdub küsimusega, kas selline korraldav määrus on liidu õiguse ja konkreetselt määrusega nr 2201/2003 vastuolus.

b. Hagi esitamise keeld

143. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub põhimõttest, et asjakohane lapsendamismenetlus Ühendkuningriigis on kohtumenetlus või eeldab vähemalt kohtuotsuste tegemist, tekib tal küsimus, kas korraldav määrus HCC suhtes, millega keelatakse jätkata või algatada menetlust on samaväärne sellega, kui HCC-l keelatakse pöörduda pädevate Inglismaa kohtute poole, ning sarnaneb seega teatava hagi esitamise keeluga (*anti-suit injunction*), mis on otsuste kohaselt, mille Euroopa Kohus tegi kohtuasjades Turner⁷⁵ ning Allianz ja Generali Assicurazioni Generali⁷⁶, keelatud.

⁷³ Vt käesoleva ettepaneku punktid 51 ja 52.

⁷⁴ Euroopa Nõukogu, *Série des traités européens*, nr 74.

⁷⁵ 27. aprilli 2004. aasta kohtuotsus Turner (C-159/02, EU:C:2004:228).

⁷⁶ 10. veebruari 2009. aasta kohtuotsus Allianz ja Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69).

144. Kõigepealt tuleb märkida, et kirjast, mille HCC eelotsusetaotluse esitanud kohtule 27. märtsil 2018 saatis, ilmneb, et paigutamisosus (*placement order*), millega HCC-l lubati otsida imikule võimalikke kasuvanemaid ja paigutada ta esialgu asendusesse, tehti juba 21. detsembril 2017.⁷⁷ Ka märgib HCC, et tulevase taotluse teha imiku kohta lapsendamisosus (*adoption order*) pidid seejärel esitama need võimalikud kasuvanemad. Ei ole seega päris selge, kas see, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus kohustaks HCCd imiku lapsendamise menetlust mitte jätkama, tähendaks tõesti seda, et HCC-l keelatakse Inglismaa kohtu poole pöörduda. Lisaks kordas HCC kohtuistungil käesoleva menetluse raames, et tal ei olnud kavas algatada kahe vanema lapse lapsendamise menetlust.

145. Niisuguses olukorras peab selle, kas korraldab määrus, mille vanemad paluvad tal teha, sisaldab tõesti hagi esitamise keelu elementi selles mõttes, et HCC-l keelatakse pöörduda Inglismaa kohtu poole, kindlaks tegema eelotsusetaotluse esitanud kohus. Kui see nii ei ole, siis pole aru saada, missuguseid probleeme niisuguse korraldava määruse tegemine võiks põhjustada, võttes arvesse Euroopa Kohtu hagi esitamise keeldu käsitlevat praktikat.

146. Igal juhul tuleb tõdeda, et isegi eeldusel, et korraldab määrus, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus esialgse õiguskaitse abinõuna teeb, takistab HCC-l ajutiselt – põhimenetluse lõpuni – pöörduda imiku ja kahe vanema lapse lapsendamise küsimuses Inglismaa kohtu poole, ei ole niisugune korraldab määrus siiski määrusega nr 2201/2003 või teiste liidu õigusnormidega keelatud.

147. Esiteks ei ole korraldab määrus, mille vanemad paluvad eelotsusetaotluse esitanud kohtul HCC-le teha, hagi esitamise keeld, vaid *freezing* või *Mareeva injunction*. Niisuguse korraldava määruse eesmärk ei ole takistada poolel, kelle suhtes see tehakse, kohtusse pöörduda, vaid takistada sellel poolel luua enne vaidluse lahenduseni jõudmist pöördumatut faktilist asjaolu, mis võtaks selle vaidluse lõpul tehtavalt otsuselt igasuguse soovitava toime. Seega säilitatakse kuni vaidluses lahenduse jõudmiseni faktiline *status quo*.⁷⁸

148. Teiseks isegi eeldusel, et niisugune *freezing injunction* sisaldab põhikohtuasja asjaoludel hagi esitamise keelu elementi selles mõttes, et HCC-l keelatakse pöörduda Inglismaa kohtu poole, ei kuulu see hagi esitamise keeldu käsitleva kohtupraktika kohaldamisalasse.

149. Selles küsimuses otsustas Euroopa Kohus kohtuasjades Turner ning Allianz ja Generali Assicurazioni Generali, et hagi esitamise keeld, see tähendab käsitleval juhul korraldab määrus, millega isikul keelatakse algatada või jätkata menetlust teise liikmesriigi kohtutes, on vastuolus Brüsseli konventsiooni ja määrusega nr 44/2001 (nn „Brüsseli I määrus“), sest niisuguse korraldava määrusega ei järgita põhimõtet, mille kohaselt teeb iga kohus, kelle poole on pöördutud, ise kohaldatavate eeskirjade põhjal kindlaks, kas ta on pädev lahendama vaidlust, mille ta lahendama peab.⁷⁹ Niisugune sekkumine teise liikmesriigi kohtu pädevusse on lisaks vastuolus vastastikuse usalduse põhimõttega, mis on selle kohustusliku kohtualluvussüsteemi alustala, mida kõik nende õigusaktide kohaldamisalasse kuuluvad kohtud on kohustatud järgima.⁸⁰

150. Arutluskäiku, millest on selle hagi esitamise keelu puhul lähtunud, ei saa siiski üle kanda käesoleva kohtuasja asjaoludele.

⁷⁷ Vt käesoleva ettepaneku punkt 47.

⁷⁸ Rahanduse vallas toob niisugune *freezing injunction* kaasa ajutise vara arestimise, mille eesmärk on vältida, et võlgniku vara võõrandamise tõttu muutub see vara hiljem võlausaldajale kättesaamatuks (vt minu ettepanek kohtuasjas Meroni, C-559/14, EU:C:2016:120, punkt 2). Euroopa Kohus ei näinud sellises esialgses õiguskaitstes midagi halba, kuigi isikut, kelle huve see võib kahjustada, ei kuulatud ära, tingimusel et sellel isikul on võimalus kaitsta oma õigusi kohtus, kes esialgset õiguskaitset kohaldas (vt 25. mai 2016. aasta kohtuotsus Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, punkt 54).

⁷⁹ 27. aprilli 2004. aasta kohtuotsus Turner (C-159/02, EU:C:2004:228, punkt 25), 10. veebruari 2009. aasta kohtuotsus Allianz ja Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, punkt 29) ning 13. mai 2015. aasta kohtuotsus Gazprom (C-536/13, EU:C:2015:316, punkt 33).

⁸⁰ 27. aprilli 2004. aasta kohtuotsus Turner (C-159/02, EU:C:2004:228, punkt 24), 10. veebruari 2009. aasta kohtuotsus Allianz ja Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, punkt 30) ning 13. mai 2015. aasta kohtuotsus Gazprom (C-536/13, EU:C:2015:316, punkt 34).

151. Näiteks kohtuasjades, milles Euroopa Kohus tuvastas, et hagi esitamise keeld on vastuolus õigusaktidega, mis tulenevad Brüssel-Lugano süsteemist, oli nende korraldavate määruste eesmärk takistada selle kohtuasja poolel, mis oli liikmesriigi kohtus pooleli, algatada või jätkata kohtumenetlust sama kohtuvaidluse teise poole vastu ja *sama esemega* teise liikmesriigi kohtus.⁸¹ Niisugustel asjaoludel kujutab esimese kohtu määratud hagi esitamise keeld tõesti endast Brüssel-Lugano õigusaktides ette nähtud kohtualluvuseeskirjade eiramist ning sekkumist teise kohtu pädevusse ise neid eeskirju kohaldada.

152. Nagu aga ka Ühendkuningriigi valitsus kohtuistungil märkis, on käsitletaval juhul olukord radikaalselt erinev.

153. Nimelt, HCC-l ei takistata pöörduda teise liikmesriigi kohtusse sama esemega, nagu on kohtuvaidlusel, mis on pooleli eelotsusetaotluse esitanud kohtus, sest Inglismaal algatatud või jätkataval lapsendamist käsitleval kohtumenetlusel on täiesti teine ese. Seega ei saa siin olla ei poolelioleva kohtuasjaga seotud takistust ega kohtualluvuskonflikti kahe asjaomase kohtu vahel.

154. See on nii seda enam, et määrus nr 2201/2003 reguleerib liikmesriikide kohtute kohtualluvuskonflikte ainult otsuste puhul, mis kuuluvad selle määruse kohaldamisalasse. Kohtuotsus lapsendamise kohta ja seda ettevalmistavad meetmed ei kuulu aga määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse ning seega ei saa põhikohtuasjas siin niisugust konflikti olla selle määruse tähenduses.⁸²

155. Sellest järeldub, et kohtupraktikast tulenevad põhimõtted, mis käsitlevad hagi esitamise keeldu, ei saa käsitletaval juhul takistada seda, et eelotsusetaotluse esitanud kohus kohaldab HCC suhtes esialgset õiguskaitset, keelates viimasel jätkata või algatada Inglismaal lapsendamismenetlust.

c. Esialgse õiguskaitse kohaldamise vajalikkus põhikohtuasja asjaoludel

156. Käsitletava juhtumi asjaoludel ei ole see, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus kohaldab HCC suhtes esialgset õiguskaitset, vastuolus ka määruse nr 2201/2003 üldise ülesehituse ega vastastikuse usalduse põhimõttega, millest see määrus on kantud.

157. Määruse nr 2201/2003 artiklis 20 on esialgse õiguskaitse abinõud küll ette nähtud ainult juhuks, kui liikmesriigi kohus peab kiiresti võtma niisugused meetmed selles liikmesriigis asetsevate isikute või vara suhtes. Niisugune pädevus on siiski sõnaselgelt ette nähtud ainult sellepärast, et seda peab saama kasutada asjaoludel, mil see kaldub kõrvale teise liikmesriigi kohtu pädevusest sisulistes küsimustes.⁸³

158. Seega ei ütle asjaolu, et sõnaselgelt on ette nähtud ainult niisugused esialgse õiguskaitse abinõud, midagi selle kohta, kas liikmesriigi kohtutel on lubatud neile määrusega nr 2201/2003 antud pädevusvaldkondades kohaldada esialgset õiguskaitset, et tagada nende menetluste tõhusus, mis on nendes kohtutes algatatud.

159. Niisugused meetmed võivad olla vajalikud eelkõige sellisel juhul nagu käsitletav, mil pool – käsitletaval juhul HCC – ei taga kuidagi asjaomasele kohtule, et ta järgib kohtuotsust, mis selles kohtus vastavalt määrusele nr 2201/2003 algatatud menetluses tehakse.

81 27. aprilli 2004. aasta kohtuotsus Turner (C-159/02, EU:C:2004:228, punkt 9 jj) ning 10. veebruari 2009. aasta kohtuotsus Allianz ja Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, punkt 11 jj).

82 Vt selle kohta 13. mai 2015. aasta kohtuotsus Gazprom (C-536/13, EU:C:2015:316, punkt 36).

83 Vt selle kohta 23. detsembri 2009. aasta kohtuotsus Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, punkt 38).

160. Selles kontekstis märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus õigesti, et üldiselt ei peaks mõistagi olema vaja kohaldada esialgset õiguskaitset teise liikmesriigi ametiasutuse suhtes, kes on menetlusosaline, sest niisugune asutus peaks osalema selles menetluses ja nõustuma tehtavat otsust järgima.

161. Nagu aga ilmneb põhikohtuasja asjaoludest käsitletaval juhul, osales HCC ainult hagimenetluses Iirimaa High Courtis, mis oli suunatud Iirimaa High Courti 21. septembri 2017. aasta täidetavaks tunnistamise määruse vastu ja lõppes 18. jaanuaril 2018. Seevastu otsustas HCC mitte osaleda kaebemenetluses, mille vanemad Iirimaa High Courti 18. jaanuari 2018. aasta määruse peale algatasid. Pealegi väitis HCC eelotsusetaotluse esitanud kohtule, et tal ei ole nagunii kavas lapsi tagastada ning et imiku puhul on algatatud lapsendamismenetlus. HCC väitis selles küsimuses, et Inglismaa kohtud on pädevad tegema otsust asja sisulistest küsimustes ning et lapsed ei ole kunagi kuulunud Iirimaa kohtute alluvusse. See arvamus põhineb siiski – ilma et see piiraks pädevust sisulistest küsimustes selles kohtuasjas – määruse nr 2201/2003 ekslikul tõlgendusel. Nagu kinnitas eelkõige komisjon kohtuistungil, on selles määruses sõnaselgelt ette nähtud, et täidetavaks tunnistamise määruse peale esitatud määruskaebuste kohta on pädevad otsust tegema taotluse saanud liikmesriigi kohtud.

162. HCC tugines seega kõigepealt määrusele nr 2201/2003, et saavutada Inglismaa High Courti 8. septembri 2017. aasta määruse täidetavaks tunnistamine, ning esitas selleks vastavalt selle määruse artiklile 28 täidetavaks tunnistamise taotluse. Seejärel hoidis ta kooskõlastatult oma Iirimaa ametikaaslastega selles määruses sätestatud menetluslikest kohustustest kõrvale, pöörates täidetavaks tunnistamise määruse täitmisele enne selle määruse kättetoimetamist vanematele. Lõpuks ei leidnud ta, et oleks kohustatud osalema kuni lõpuni kaebemenetluses, mis oli täidetavaks tunnistamise määruse peale algatatud, ega kavatse järgida kohtuotsust, mille pädev kohus selle menetluse lõpul teeb.

163. Selles olukorras ei ole HCC taganud, et järgitakse tunnustamise ja vastastikuse usalduse põhimõtteid, mis on ometigi määrusega nr 2201/2003 loodud süsteemide toimimise alus. Nagu Euroopa Kohus hiljuti märkis, eeldab vastastikuse usalduse ja abistamise süsteem, et osalevad riigisisised kohtud loovad tingimused, milles nende ametikaaslased teistest liikmesriikidest saavad oma abi osutada nii, et sellest on kasu, ja kooskõlas liidu aluspõhimõtetega.⁸⁴

d. Vahejärelalus

164. Eelotsuse küsimusele kohtuasjas C-375/18 PPU tuleb vastata, et liidu õiguse ja konkreetselt määrusega nr 2201/2003 ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi kohus kohaldab teise liikmesriigi ametiasutuse suhtes, kes on selles kohtus algatatud menetluse pool, esialgset õiguskaitset, keelates sellel asutusel algatada või jätkata selle teise liikmesriigi kohtutes laste lapsendamise menetlusi.

VI. Ettepanek

165. Eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Court of Appeals (appelatsioonikohus, Iirimaa) küsimustele kohtuasjas C-325/18 PPU järgmiselt:

1. Kui väidetakse, et lapsed viidi ebaseaduslikult oma hariliku viibimiskoha liikmesriigist teise liikmesriiki, ei saa kohtumäärust, milles nõutakse laste tagasitoomist ning mille päritoluliikmesriigi kohus teeb väljaspool määruse nr 2201/2003 artiklis 11 ette nähtud menetlust ja olenemata vanemlikku vastutust käsitlevast kohtuotsusest, täita vastavalt selle määruse III peatükile.

⁸⁴ Vt 26. aprilli 2018. aasta kohtuotsus Donnellan (C-34/17, EU:C:2018:282, punkt 61).

Niisugustel asjaoludel võib päritoluliikmesriigi tehtud kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse, mis eeldab lapse tagasitoomist sellesse liikmesriiki, siiski täita vastavalt sellele peatükile.

2. Määruse nr 2201/2003 rakendussätteid puudutavas asjas on kohus, kelle poole on pöördutud, liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõtte alusel pädev pikendama selle määruse artikli 33 lõikes 5 ette nähtud tähtaega. Asjaomase kohtu ülesanne on hinnata kõikidest asjaoludest lähtudes ning võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid arvestades, kas tähtaega tuleb pikendada. Hindamise käigus peab see kohus eelkõige arvesse võtma asjaolu, et täidetavaks tunnistamise määruse täitmisega enne selle kättetoimetamist isikule, kelle suhtes täitmist taotleti, rikuti põhjendamatult selle isiku õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47.

166. Lisaks teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Court of Appeali (apellatsioonikohus, Iirimaa) küsimusele kohtuasjas C-375/18 PPU järgmiselt:

Liidu õiguse ja konkreetselt määrusega nr 2201/2003 ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi kohus kohaldab teise liikmesriigi ametiasutuse suhtes, kes on selles kohtus algatatud menetluse pool, esialgset õiguskaitset, keelates sellel asutusel algatada või jätkata selle teise liikmesriigi kohtutes laste lapsendamise menetlusi.